

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:

**Завідувач кафедри,
д. держ. упр., професор**

_____ **І. П. Приходько**
« ____ » _____ **2020 р.**

ДИПЛОМНА РОБОТА

**Удосконалення обліку, аудиту і аналіз розрахунків
підприємства з покупцями і постачальниками**

**Виконала: студентка
освітньо-професійної програми
«Облік і оподаткування»
зі спеціальності
071 «Облік і оподаткування»
Лобова А.О.**

Керівник: доц. Погорєлова Т.П.

Форма № Н – 9.01
(затверджена наказом
МОНмолодьспорту України
від 29 березня 2012 року № 384)

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та УФЕБ
Освітній ступінь магістр
ОПП «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« ____ » _____ 2020 р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студентки

Лобової Анни Олексіївни

1. Тема дипломної роботи «Удосконалення обліку, аудиту і аналіз розрахунків підприємства з покупцями і постачальниками»

керівник роботи Погорелова Тетяна Павлівна, к.е.н., доцент

затверджено наказом по ДДАЕУ від “13” жовтня 2020 р. № 2594

2. Строк подання студентом роботи – 11 грудня 2020 року.

3. Вихідні дані до роботи Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99р. №996 – XIV, Інструкція по застосуванні Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.99 р. №292, НП(С)БО1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», П(С)БО 11 «Зобов'язання», річні звіти підприємства, дані аналітичного та синтетичного обліку

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити). 1. Теоретичні основи ведення обліку та аудиту розрахунків з постачальниками і покупцями. 2. Фінансова-економічна характеристика господарства. 3. Стан та удосконалення обліку розрахунків підприємства з постачальниками і покупцями. 4. Аудит та аналіз розрахунків з постачальниками і покупцями підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень). Порівняльна характеристика основних форм безготівкових розрахунків. Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів ТОВ «Новий Заповіт». Якісні характеристики працівників

обліково-контрольної служби. Схема запису в регістрах з обліку розрахунків з постачальниками підприємства. Запропонована методика вибору постачальників. Запропоновані рахунки обліку розрахунків з постачальниками. Форма реєстру документів до сплати. Запропонована схема здійснення аудиту дебіторської заборгованості на ТОВ «Новий Заповіт».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____ 10 лютого 2020 р. _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Пор №	Назва етапів дипломного роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітки
1.	Теоретичні основи ведення обліку та аудиту розрахунків з постачальниками і покупцями	Березень 2020р.	
2.	Фінансова-економічна характеристика господарства	Червень 2020р.	
3.	Стан та удосконалення обліку розрахунків підприємства з постачальниками і покупцями	Вересень 2020р.	
4.	Аудит та аналіз розрахунків з постачальниками і покупцями підприємства	Жовтень 2020р.	
5.	Вступ	Листопад 2020р.	
6.	Висновки і пропозиції	Грудень 2020р.	
7.	Оформлення роботи	Грудень 2020р.	

Студентка _____ Лобова А.О. _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Погорелова Т.П. _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПОКУПЦЯМИ	9
1.1. Економічна сутність, значення розрахунків з постачальниками і покупцями, основні принципи їх організації	9
1.2. Сучасні форми безготівкових розрахунків: їх переваги та недоліки	15
1.3. Особливості обліку розрахунків з постачальниками і покупцями	21
1.4. Теоретичні основи аудиту розрахунків з постачальниками і покупцями	24
Висновки до першого розділу	29
РОЗДІЛ 2. СТАН ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПОКУПЦЯМИ	30
2.1. Фінансова – економічна характеристика ТОВ «Новий Заповіт»	30
2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерської служби та оцінка базових засад облікової політики підприємства	41
2.3. Облік розрахунків ТОВ «Новий Заповіт» з постачальниками і покупцями	46
2.4. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками і покупцями у ТОВ «Новий Заповіт»	56
Висновки до другого розділу	63
РОЗДІЛ 3. АУДИТ ТА АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПОКУПЦЯМИ ПІДПРИЄМСТВА	65
3.1. Аудит операцій по розрахунках з постачальниками і покупцями	65
3.2. Напрями удосконалення аудиту розрахунків з постачальниками і покупцями	72
3.3. Аналіз розрахунків з покупцями і постачальниками	82
Висновки до третього розділу	87
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	93
	102

ДОДАТКИ

РЕФЕРАТ

Дипломна робота викладена на 102 сторінках друкованого тексту, включає вступ, 3 розділи, висновки і пропозиції. Список використаної літератури складається з 75 найменувань.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку, аудиту та аналізу розрахунків з постачальниками та покупцями, розробка шляхів їх вдосконалення.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційних і методичних засад з обліку, аудиту та аналіз розрахунків з постачальниками та покупцями підприємства.

У процесі дослідження використано такі методи: порівняльного аналізу та узагальнення – для визначення сутності економічних понять; економіко-статистичного аналізу – для дослідження тенденцій розвитку дослідного підприємства; теоретичного узагальнення – для обґрунтування особливостей, що характеризують систему бухгалтерського обліку, аудиту та аналіз підприємства.

На підставі виконаних досліджень одержані наступні основні наукові результати, що складають наукову новизну дослідження: уточнено визначення категорії «спосіб платежу»; розглянуто особливості ведення обліку розрахунків з постачальниками та покупцями сільськогосподарського підприємства; проаналізовано стан обліку і аудиту розрахунків з постачальниками та покупцями досліджуваного підприємства; розроблено пропозиції по вдосконаленню обліку розрахунків з постачальниками та покупцями на підприємстві; надана організація та методика аудиту та аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Результати впроваджені в діяльність Товариства з обмеженою відповідальністю «Новий Заповіт» Гуляйпільського району Запорізької області.

Ключові слова

ОБЛІК, АУДИТ, АНАЛІЗ, РОЗРАХУНКИ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПОКУПЦЯМИ, КРЕДИТОРСЬКА І ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ

Ключевые слова

УЧЁТ, АУДИТ, АНАЛИЗ, РАСЧЁТЫ С ПОСТАВЩИКАМИ И ПОКУПАТЕЛЯМИ, КРЕДИТОРСКАЯ И ДЕБИТОРСКАЯ ЗАДОЛЖЕННОСТЬ

Keywords

ACCOUNTING, AUDIT, ANALYSIS, CALCULATIONS WITH SUPPLIERS AND BUYERS, CREDITS AND RECEIVABLES

ВСТУП

Актуальність теми. Облік розрахунків з постачальниками і покупцями є життєво важливим аспектом в діяльності будь-якої організації. Заборгованість по даними розрахунками в процесі господарської діяльності повинна бути в рамках допустимих значень. Сумнівна дебіторська заборгованість і прострочена кредиторська заборгованість свідчать про порушення контрагентами фінансової та платіжної дисципліни. Це вимагає негайного вжиття відповідних заходів для усунення негативних наслідків. Своєчасне реагування може бути тільки при здійсненні з боку підприємства систематичного моніторингу.

Постійний моніторинг управління заборгованостями має величезне значення для прийняття управлінських рішень щодо підвищення фінансової стійкості організації. Він дозволяє успішно розподіляти фінансові потоки і прогнозувати основні зміни, щоб уникнути великої кількості проблем і підвищити рівень конкурентоспроможності підприємства на сучасному ринку, що дуже важливо для підприємств. Звідси виникає необхідність проведення періодичного аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості і точного ведення обліку розрахунків з покупцями і постачальниками.

Значний внесок у розвиток методологічного обґрунтування ведення обліку, аудиту і аналізу розрахунків з постачальниками і покупцями здійснили провідні вітчизняні вчені: М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, П.І. Гайдуцький, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов, М.Я. Дем'яненко, В.П. Завгородній, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, В.Г. Линник, Ю.Я. Литвин, М.Ф. Огійчук, Н.М. Ткаченко, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, Ю.С. Цал-Цалко, М.Г. Чумаченко, В.Г. Швець, та інші.

Дослідження проблематики обліку розрахунків з постачальниками та покупцями знаходить своє відображення і в працях зарубіжних вчених, таких як Л.А. Бернстайн, М.Ф. Ван Бред, Е.С. Хендріксен та інших. В них розглянуто наукові підходи до регулювання, підтримання оптимальної частки поточних зобов'язань за товари, роботи, послуги та дебіторської

заборгованості у фінансовій звітності, обґрунтовано їх вплив на фінансову стійкість та платоспроможність підприємства.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку, аудиту та аналізу розрахунків з постачальниками та покупцями, розробка шляхів їх вдосконалення.

Реалізація вищезазначеної мети зумовила необхідність постановки та вирішення таких завдань:

- розглянути теоретичні основи обліку і аудиту розрахунків з постачальниками і покупцями, розкрити їх економічну суть, способи та форми;
- надати фінансово-економічну характеристику досліджуваного підприємства;
- розглянути стан ведення бухгалтерського обліку, аудиту та зробити аналіз розрахунків з постачальниками та покупцями;
- запропонувати напрямки вдосконалення обліку і аудиту розрахунків з постачальниками та покупцями.

Об'єктом дослідження є процес ведення бухгалтерського обліку, аудиту та аналіз розрахунків з постачальниками та покупцями на сільськогосподарських підприємствах.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційних і методичних засад з обліку, аудиту та аналіз розрахунків з постачальниками та покупцями підприємства.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано такі методи: порівняльного аналізу та узагальнення – для визначення сутності економічних понять; економіко-статистичного аналізу – для дослідження тенденцій розвитку дослідного підприємства; теоретичного узагальнення – для обґрунтування особливостей, що характеризують систему бухгалтерського обліку, аудиту та аналіз підприємства.

Інформаційна база дослідження: законодавчі акти та нормативні матеріали Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства аграрної політики і продовольства України, фінансова та управлінська звітність ТОВ «Новий Заповіт»; публікації періодичних та спеціалізованих вітчизняних і зарубіжних видань; матеріали науково-практичних конференцій і семінарів, а також результати власних досліджень та спостережень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні шляхів покращення обліку і аудиту розрахунків з постачальниками і покупцями, розробці теоретичних і практичних рекомендацій щодо оптимізації обліку та аудиту розрахунків з постачальниками і покупцями на досліджуваному підприємстві.

Найсуттєвіші результати, що складають наукову новизну, є такі:

Удосконалено:

- обліковий процес шляхом використання позабалансового рахунка 042 «Непередбачені зобов'язання» та аналітичної таблиці «Реєстр документів до сплати», яка може бути використана в системі управлінського обліку на підприємстві;

- методику обліку розрахунків з постачальниками шляхом відкриття субрахунків другого порядку, які відображатимуть прострочену та відстрочену заборгованість, а також заборгованість, термін сплати якої ще не настав.

Набули подальшого розвитку:

- уточнено визначення категорії «спосіб платежу», це певний прийом оплати товарів, робіт, послуг, застосований при здійсненні безготівкових розрахунків, або по іншому, спосіб погашення боргових зобов'язань;

- методика аудиторської перевірки розрахунків з постачальниками і покупцями шляхом розробки робочої документації аудитора.

Практичне значення отриманих результатів. Реалізація пропозицій сприятиме підвищенню ефективності бухгалтерського обліку і аудиту

розрахунків з постачальниками та покупцями підприємств сільськогосподарського господарства.

Результати дослідження можуть бути використані в процесі подальшого реформування системи бухгалтерського обліку і аудиту підприємств сільського господарства України.

Дипломна робота складається з таких частин: вступ; три розділи; висновки та пропозиції; список використаних джерел; додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПОКУПЦЯМИ

1.1 Економічна сутність, значення розрахунків з постачальниками і покупцями, основні принципи їх організації

Економічна природа та сутність розрахунків обумовлена характером товарно-грошових відносин і кругообігом коштів. Кругообіг коштів відбувається еластично лише до тих пір, поки його різні фази безперервно переходять одна в іншу. Кожен цикл обороту засобів закінчується реалізацією продукції і надходженням грошової виручки, яка відшкодовує кошти, вкладені в реалізовану продукцію, забезпечуючи тим самим джерела коштів для чергових витрат і інвестування.

Розрахунки є початковим і завершальним етапом кругообігу коштів. Отже, безперервне відновлення циклів обороту коштів підприємства забезпечується своєчасними розрахунками і платежами, як з постачальниками, так і з покупцями. Час кругообігу залежить від організації розрахункових операцій, форм, що застосовуються і процедури розрахунків.

Важливим є і те, що кількісні і якісні характеристики багатьох оціночних показників діяльності підприємства обумовлюються станом розрахунків. Тому раціональна організація розрахунків, найбільш повно відповідає інтересам всіх учасників, - необхідна умова для забезпечення нормальної роботи.

Розрахунки здійснюються в двох формах: шляхом безготівкових перерахувань через систему банку або у вигляді платежів готівкою.

Розрахунки між суб'єктами господарювання за товари, роботи, послуги виробляються в основному в безготівковому порядку через банки шляхом списання грошових коштів з рахунку платника і зарахування їх на рахунок одержувача. Застосування безготівкових розрахунків дозволяє державі

контролювати кругообіг грошових коштів. Крім того, безготівкові розрахунки сприяють прискоренню процесу реалізації товарів, розподілу і перерозподілу сукупного продукту і національного доходу, скорочення потреби в готівці, забезпечують накопичення в банках ресурсів для кредитування, прискорюють грошовий оборот.

Виділяють наступні види безготівкових розрахунків.

1. В залежності від економічного змісту діляться на дві групи - по товарних операціях - близько 75% і за фінансовими зобов'язаннями - близько 25%.

До першої групи належать розрахунки між підприємствами за товарно-матеріальні цінності.

До другого - платежі в бюджет, погашення банківських позичок, сплата відсотків за кредит, розрахунки з нижчими і вищестоящими організаціями з внутрішньосистемних запозичення коштів.

2. Безготівкові розрахунки за товарними операціями в свою чергу поділяються на іногородні та міські.

Під іногородніми розуміють розрахунки між постачальниками і покупцями, що обслуговуються кредитними установами, що знаходяться в різних населених пунктах.

Внутріміськими називаються розрахунки між постачальниками і покупцями, що обслуговуються одним і тим же кредитною установою, а також в різних населених пунктах, але обслуговуються одним обчислювальним центром.

3. В залежності від місць платежу іногородні розрахунки поділяються на розрахунки, вироблені за місцем знаходження покупця, і розрахунки, вироблені за місцем знаходження постачальника.

Основні правила організації безготівкових розрахунків між підприємствами полягають у наступному:

- банк зберігає кошти підприємств на рахунках, а також виконує розпорядження їхніх власників про перерахування безготівкових і видачі готівки з рахунків;
- кошти з рахунків підприємства списуються за розпорядженням і за згодою власника рахунку, за винятком списання грошових коштів за виконавчими документами судових органів;
- всі платежі з рахунків підприємства здійснюються в черговості, передбаченої в законодавчому порядку;
- форми і умови розрахунків між платником і одержувачем коштів визначається договором;
- взаємні претензії за розрахунками між платником та одержувачем коштів розглядаються сторонами в установленому порядку без участі банківських установ;
- претензії по виконаним банківським операціям підприємство спрямовує в банк, що допустив порушення;
- подача скарги та подання позову не зупиняють операції за рахунком;
- розрахунково-платіжні документи на списання коштів повинні відповідати вимогам, встановленим Національним банком України.

Що стосується принципів організації безготівкових розрахунків, то в економічній літературі розглядаються наступні (табл. 1.1).

Матеріальним втіленням суті, функцій і основних принципів організації безготівкових розрахунків є «способи платежу» і «форми розрахунків». В економічній літературі думки вчених розходяться щодо поняття «способи платежу», яке іноді підміняється поняттям способу безготівкових розрахунків. Однак той чи інший спосіб безготівкових розрахунків - це спосіб існування цілої системи, яка включає принципи організації, форми розрахунків, порядок акцепту об'єктів платежу, терміни і черговість платежу, способи платежу та відповідальність за своєчасне здійснення розрахунків.

Поняття «спосіб організації безготівкового платежу» ввів в економічній простір В.М. Усокин, який справедливо вважав, що платіж, на відміну від більш широкого поняття розрахунків, охоплює «лише заключний акт передачі грошових коштів» [60]. Причому він вказує, що розрізняють два способи платежу при безготівкових розрахунках: платіж за рахунок поточних грошових надходжень, а також кредитів банків; платіж із спеціально заброньованих коштів платника.

Таблиця 1.1

Основні принципи функціонування системи безготівкових розрахунків та особливості їх реалізації

№	Особливості реалізації	Форми реалізації
1	Обумовлені необхідністю державного регулювання та забезпечення однаковості розрахункових взаємовідносин	Нормативно-правова база розрахунків. Головний регулюючий орган - Національний банк України
2	Використання документів, виготовлення та обробка яких пов'язані з найменшими витратами, скорочення їх кількості, автоматизація праці	Розрахунок відношення затрат на ведення безготівкових розрахунків до суми доходів від послуг, що надаються клієнтам по їх розрахункових операціях
3	Відносини з банком будуються на основі договору на розрахунково-касове обслуговування	Наявність рахунків у платника і одержувача - як необхідна передумова проведення розрахунків
4	Засновані на застосуванні платіжного інструменту підтверджує згоду. В окремих випадках платіжні документи оплачуються без згоди платника.	В порядку черговості в межах залишку коштів на рахунку, за рахунок власних коштів або кредитів банку
5	Наявність попереднього, поточного і наступного контролю з боку банку, як за клієнтами, так і між самими банками.	Публічність бухгалтерської звітності. Забезпечення банками комплексу додаткових послуг для клієнтів
6	Порушення умов розрахунків веде до цивільно-правової відповідальності її учасників	Чітко налагоджена схема відшкодування збитку від недотримання договірних зобов'язань

7	Поєднання терміновості оплати, обробки, передачі документа і зарахування коштів на рахунок одержувача	Використання електронної техніки. Необхідно точне тлумачення терміну платежу, його початку і закінчення
---	---	---

Кожному виду безготівкових коштів платежу властива певна форма руху. Тому Р. Гаркавін визначає спосіб платежу, як специфічну форму руху, властиву кожному засобу платежу в безготівковому платіжному обороті, і, в залежності від цього виділяє «платежі грошима, передачею кредитних зобов'язань, заліком взаємних вимог і факторинговими операціями».

В.С. Захаров під способом платежу розуміє «спосіб списання з рахунків» і виділяє п'ять способів платежів: з розрахункових і поточних рахунків організацій; з позикових і спеціальних позичкових рахунків; за допомогою заліку взаємних вимог; за рахунок бронювання засобів; шляхом зарахування коштів на рахунок постачальника до їх списання з рахунку платника.

О. А. Агаркова розрізняє шість способів платежів, додаючи до перерахованих залік, здійснюваний банками і фінансовими організаціями.

Основна методологічна помилка перерахованих концепцій полягає в змішуванні понять способу платежу та джерела платежу. Але можна погодитися з думкою тих економістів, які під способом платежу розуміють «порядок, який застосовується при здійсненні безготівкових розрахунків». Адже для платника не байдуже, чи будуть кошти, призначені для платежу, попередньо депоновані на окремі рахунку чи ні; чи буде платіж здійснено за рахунок власних коштів або за рахунок позик банку; чи будуть гроші списані з рахунку до зарахування їх на рахунок одержувача або платіж буде здійснений з подальшим списанням коштів з рахунку.

На підставі розглянутих точок зору дамо наступне визначення поняттю «спосіб платежу». Спосіб платежу - це певний прийом оплати товарів, робіт, послуг, застосований при здійсненні безготівкових розрахунків, або по

іншому, спосіб погашення боргових зобов'язань. Виходячи з названих умов, то можна виділити два способи платежу:

- 1) списання коштів з рахунку в сумі, зазначеній в розрахунковому документі;
- 2) залік взаємних вимог і зобов'язань і списання з рахунку суми сальдо заліку.

Слід також погодитися з О. А. Агарковою в тому, що «спосіб платежу є одним з елементів організації безготівкових розрахунків, іншим її елементом є форма безготівкових розрахунків, і спосіб платежу, як правило, не визначає форму розрахунків».

Однак винятком з цього правила є розрахунки, засновані на заліку взаємних вимог. Що ж стосується планового платежу, то його не можна віднести до самостійної форми розрахунків, так як плановий платіж може відбуватися з різних джерел з використанням різних документів.

У той же час одні і ті ж форми розрахунків можуть відбуватися з використанням різних способів платежу, як це наочно показано В.С. Захаровим. Проте, у зазначеній роботі В.С. Захаров в основу класифікації безготівкових розрахунків по їх формі бере «вид платіжного документа» і вважає, що саме таким чином можна відрізнити одну форму розрахунків від іншої. Такої ж думки дотримується О. Беликов. Але, такий принцип класифікації безготівкових розрахунків недостатньо обґрунтований, хоча б тому, що в даний час один і той же документ може бути використаний в різних розрахунках. Наприклад, платіжна вимога використовується при аналогічній формі розрахунків як вимога постачальника, а при акредитивній - як реєстр рахунків. Воно може бути використано і як інкасове доручення.

У матеріалістичної діалектики існує таке визначення: «під формою розуміється спосіб зовнішнього вираження змісту, відносно стійка визначеність зв'язку елементів змісту та їх взаємодії, тип і структура змісту». Виходячи із сутності безготівкових розрахунків та враховуючи певні зв'язки елементів системи безготівкових розрахунків, можна визначити, що форма

безготівкових розрахунків - це поєднання способу платежу з організацією руху платіжних інструментів.

Характеристика основних нормативно-законодавчих актів, що регулюють розрахунки в безготівковій формі, наведена у Додатку А.

1.2. Сучасні форми безготівкових розрахунків: їх переваги та недоліки

Безготівкові розрахунки, концентруючи всі тимчасово вільні грошові кошти в банку, створюють можливість використовувати їх як ресурси для короткострокового кредитування.

Безготівковий платіжний оборот повністю проходить через банківські установи, в яких ведуться рахунки підприємств і організацій.

Безготівковий оборот можуть здійснювати і кошти, що знаходяться в особистій власності громадян. Безготівкові перерахування робляться з рахунків підприємств і організацій, які виплачують грошові доходи громадянам, на рахунки в банках, де зберігаються заощадження, або безпосередньо в оплату.

Національний банк України видає обов'язкові для всіх банків та їх клієнтів нормативні акти, що визначають правила розрахунків.

Безготівкові розрахунки здійснюються за допомогою безготівкових перерахувань по розрахунковим, поточним і валютним рахункам клієнтів в банках, системи кореспондентських рахунків між різними банками, клірингових заліків взаємних вимог через розрахункові палати, а також за допомогою векселів та чеків, що заміняють готівку. Безготівкові розрахунки здійснюються в основному через банківські, кредитні і розрахункові операції. Їх застосування дозволяє істотно знизити витрати на грошове звернення, скорочує потребу в готівкових коштах, забезпечує їх більш надійне збереження.

Рахунок у банку - рахунок, що відкривається банком юридичним або фізичним особам для їх участі в безготівковому грошовому обігу і акумулюванні на рахунку безготівкових грошових коштів для цільового використання.

Форма безготівкових розрахунків визначається платіжним інструментом, за допомогою якого розрахунки здійснюються.

Згідно до Постанови Національного банку України «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті від 21 січня 2004 року №22 платіжні інструменти – засіб певної форми на паперовому, електронному чи іншому виді носія інформації, використання якого ініціює переказ коштів з відповідного рахунку платника» [43].

В Україні безготівкові розрахунки можуть здійснюватися із застосуванням платіжних інструментів у формі:

- 1) платіжного доручення;
- 2) платіжної вимоги–доручення;
- 3) платіжної вимоги;
- 4) розрахункового чека;
- 5) акредитива;
- 6) інкасового доручення (розпорядження);
- 7) векселів;
- 8) банківської платіжної картки.

Розглянемо деякі з форм з їх достоїнствами і недоліками.

Основною формою безготівкових розрахунків є платіжне доручення.

Платіжні доручення - це форма безготівкових розрахунків, що є розпорядженням вкладника рахунку (платника) своєму банку про переведення певної суми на рахунок одержувача коштів, відкритий у цьому або іншому банку.

При розрахунках платіжними дорученнями банк зобов'язується за дорученням платника за рахунок коштів, що знаходяться на його рахунках, перевести певну грошову суму на рахунок зазначеної платником особи в

цьому або іншому банку в строк, передбачений законом або встановлюваний відповідно до нього, якщо інший строк не передбачений договором банківського рахунку.

Платіжні доручення за домовленістю сторін можуть бути термінові, дострокові.

Платіжне доручення може бути сплачено повністю або частково за відсутності грошей на рахунку платника, про що робиться відмітка на платіжному документі.

Платіжні вимоги-доручення - вимога постачальника до покупця оплатити на основі отриманих ним від розрахункових і відвантажувальних документів (транспортної накладної) вартість поставленої за договором продукції, виконаних робіт і послуг обслуговуючому банку. Випишується постачальником. Платник зобов'язаний протягом трьох днів подати в обслуговуючий банк акцепт на оплату.

Платник, визначивши можливість оплати отриманого платіжної вимоги-доручення, здає даний документ в обслуговуючий його банк для перерахування акцептованої ним суми на розрахунковий рахунок продавця. Таким чином, платіжна вимога-доручення являє собою вимогу продавця до покупця і доручення покупця своєму банку здійснити оплату на підставі розрахункових і відвантажувальних документів, що поставляється.

Платіжна вимога - розрахунковий документ, що містить вимогу кредитора - отримувача коштів за основним договором до боржника (платника) про сплату певної грошової суми через банк. Ця форма розрахунку більш відповідає фінансовим та господарським інтересам постачальників і покупців.

Розрахунковий чек - письмове доручення банку про переказ грошей з рахунку чекодавця на рахунок чекодержателя.

Сфера застосування акредитивної форми розрахунків недостатньо широка, її питома вага в структурі форм безготівкових розрахунків невеликий, але відносно стабільний в умовах як планово-розподільчої, так і

ринкової економіки. Акредитив - це розрахунковий документ з дорученням однієї кредитної установи іншій здійснити за рахунок спеціально за депонованих коштів оплату документів за відвантажений товар.

Постачальник подає в банк, який його обслуговує, заяву із зазначенням умов використання за депоновані кошти. Після повідомленні про відкриття акредитива постачальник відвантажує товар і не пізніше трьох робочих днів після цього подає в установу банку реєстри рахунків і транспортні або інші документи, що підтверджують відвантаження. Якщо документи відповідають умовами акредитива, кошти того ж дня я зараховуються на рахунок постачальника.

За операціями з акредитивами всі зацікавлені сторони мають справу тільки з документами, а не з товарами, послугами або іншими видами виконання зобов'язань, з якими можуть бути пов'язані ці документи.

Інкасові доручення застосовуються при розрахунках по інкасо в випадках, передбачених договором, і розрахунках за розпорядженнями стягувачів засобів. Одержувачем коштів може бути банк, в тому числі банк платника.

Розрахунки векселями - одна з форм негрошових розрахунків, притаманних ринковій економіці. Правова регламентація угод, укладених з використанням векселів, здійснюється спеціальним вексельним законодавством.

Вексель - це письмове боргове зобов'язання, оформлене за встановленою формою, відповідно до якого юридична особа, яка видала вексель (векселедавець) бере на себе зобов'язання виплатити власнику векселя (векселедержателю) зазначену у векселі суму в зазначений термін.

У сфері грошового обігу банківські (пластикові) картки є однією з прогресивних технологій організації безготівкових розрахунків. Узагальнюючий термін «пластикова картка» позначає всі види карт, що розрізняються за призначенням, переліком надаються з їхньою допомогою послуг, технічним характеристикам і організаціям, їх випускають.

Найважливіша особливість всіх пластикових карт полягає в тому, що на них зберігається певний набір інформації, який використовується в різних прикладних програмах.

У широкому сенсі банківська картка являє собою пакет банківських послуг, що включає три основних елементи: відкриття клієнту рахунку, надання картки і забезпечення руху грошових коштів відповідно до розпоряджень його власника. У вузькому сенсі картка - носій реквізитів рахунку, виконує дві основні функції: засіб ідентифікації клієнта і засіб доступу до рахунку.

Відома досить широка класифікація видів карток:

- поділ на клієнтську, використовувану тільки клієнтом банку при отриманні готівки для платежів або для підтвердження фінансових операцій, пов'язаних з банківським рахунком клієнта, і корпоративну, що дозволяє розпоряджатися грошовими коштами, що знаходяться на рахунку, а також здійснювати інші операції уповноваженим юридичних осіб;

- в залежності від мети використання можливо поділ на платіжну і ідентифікаційну карти, при якому перша служить для забезпечення платежів, а остання ідентифікує власника картки для подальшої його реєстрації в інформаційно-технологічному процесі як суб'єкта, що дав санкцію на проведення однієї або декількох технологічних операцій;

- градація карток на кредитові і дебетові, при якій перші пов'язані з відкриттям кредитної лінії в банку, що дозволяє власнику користуватися кредитом при купівлі товарів і при отриманні касових позик, тоді як другі використовуються лише для отримання готівкових грошових сум в банківських автоматах або купівлі товарів з розрахунком через електронні термінали. Гроші при цьому списуються з рахунку власника картки в банку.

За своїми функціональними властивостями пластикові картки діляться на дебетові, розрахункові і кредитні.

Поширення пластикових карт обумовлено їх зручністю в застосуванні для різних суб'єктів підприємницької діяльності: для підприємців - в силу

спрощення механізму розрахунків за поставлену продукцію, виконані роботи, надані послуги; для фізичних осіб - як альтернатива готівці.

Разом з тим зазначені переваги можуть бути реалізовані в повній мірі лише за наявності розвиненої карткової інфраструктури. Її відсутність значно ускладнює впровадження пластикових карт в оборот.

У таблиці 1.2 розглянемо переваги і недоліки форм безготівкових розрахунків.

Таблиця 1.2

Порівняльна характеристика основних форм безготівкових розрахунків

Форма	Переваги	Недоліки
Платіжне доручення	- відносно простий і швидкий документообіг; - висока швидкість руху коштів; - можливість використання цієї форми розрахунків за нетоварними платежами.	- відсутність належної гарантії платежу
Платіжна вимога-доручення	«Має універсальний характер. Використовується в розрахунках за різноманітними платежами. Підвищує відповідальність суб'єктів розрахункових відносин за організацію розрахунків» [43]	Швидкість оплати нижче в зв'язку з тим, що доручення на списання коштів надає платник. Затримання платником згоди на оплату через відсутність коштів на поточному рахунку
Акредитив	- гарантія на отримання всієї суми від покупця; - влада з боку банку дотримання умов договору; - повний застава повернення грошей покупцеві в випадку скасування угоди; - юридична відповідальність кредитних організацій за законність угод, в яких застосовується акредитив	- деякі складності, пов'язані з великим кількістю документів на різних етапах оформлення акредитива; - невеликі додаткові витрати на банківську комісію
Чек	«Для постачальника: - відносна швидкість розрахунків; - висока ступінь гарантованості; - висока швидкість одержання коштів на рахунок чекодержателя і відповідно прискорення обороту капіталу та зменшення дебіторської заборгованості Для покупця: - висока ступінь гарантованості одержання товару, так як чек виписується та передається в момент одержання товару» [43]	Для постачальника: - неможливість розрахунків чеками при великих сумах платежів; - простота підробок
Вексель	«Для покупця: - збільшення гарантій оплати за рахунок гаранта; - відповідальність всіх векселедавців діям законодавчих норм; - можливість продажу векселя до терміну їх погашення боржником і одержання необхідних оборотних коштів» [43]	Крім договору поставки необхідно оформлення векселя у відповідності з вимогами законодавства та згода надійного поручителя.
Платіжна картка	- зменшення кількості операцій підприємств з готівковими грошовими коштами в касі; - захист грошей – якщо платіжна картка втрачена/украдена, то це ще не означає	- використання карток можливе лише у великих населених пунктах; - деякі види карток можуть обслуговуватися лише в

	втрату грошових коштів; - картковий рахунок може бути відкритий в національній, іноземній та інших валютах; - можливість здійснювати операції цілодобово; - можливість зняти з картки необхідну суму грошей в банкоматах майже в будь-якій точці світу.	окремих банкоматах; - вплив на картки негативних факторів; - додаткові витрати якщо власник забув ПІН-код; - можливість використання картрахунку іншими особами; - затримки зі здійсненням карткових операцій у випадках кризи банківської системи.
--	---	---

Отже, проаналізувавши всі достоїнства і недоліки форм безготівкових розрахунків, можна зробити висновок про те, що зараз, більший пріоритет приймають платіжні доручення, тому що вони прості і зручні у використанні.

Взагалі кажучи, безготівкові розрахунки виграють у готівкових, так як порівняно з готівковими розрахунками, безготівкові розрахунки економічно вигідніше. Вони мають широке застосування, а також високу швидкість обігу грошей, надійність і зручність. Мабуть, одним з головних, на мій погляд, недоліком виступає - збільшення витрат, пов'язаних з появою різних додаткових виплат Банку за зроблені операції.

В основному, даний вид розрахунку має явні переваги перед готівковим розрахунком, а недоліки можна усунути, якщо ретельно підійти до питання вибору Банку і працювати в рамках чинного законодавства.

1.3. Особливості обліку розрахунків з постачальниками і покупцями

Невід'ємною складовою діяльності підприємства є процес постачання - сукупність операцій, спрямованих на забезпечення підприємства предметами і засобами праці, необхідними для здійснення господарської діяльності. Цей процес здійснюється безперервно. Постачальники - це підприємства, які відвантажують продукцію покупцям.

Не менш важливим для діяльності підприємства є процес реалізації готової продукції. Процес реалізації являє собою сукупність господарських

операцій, пов'язаних зі збутом і продажем продукції. Реалізація продукції здійснюється відповідно до укладених договорів з покупцями.

Основними завданнями «обліку розрахунків з постачальниками і покупцями є:

1) формування повної і достовірної інформації про стан розрахунків з постачальниками і покупцями за товарно-матеріальні цінності, необхідної внутрішнім користувачам бухгалтерської звітності - керівникам, засновникам, власникам майна організації, а також зовнішнім - інвесторам, кредиторам і іншим користувачам бухгалтерської звітності;

2) забезпечення інформацією, необхідної внутрішнім і зовнішнім користувачам бухгалтерської звітності для контролю за дотриманням законодавства України при здійсненні організацією господарських операцій і їх доцільністю, наявністю і рухом майна і зобов'язань, використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів відповідно до затверджених норм, нормативами і кошторисами;

3) контроль за станом дебіторської і кредиторської заборгованості (своєчасна звірка розрахунків з дебіторами і кредиторами для виключення простроченої заборгованості);

4) своєчасне і правильне документування первинних документів і операцій по руху грошових коштів і розрахунків;

5) контроль за правильними і своєчасними розрахунками з покупцями і постачальниками;

6) контроль за дотриманням форм розрахунків, встановлених в договорах з покупцями і постачальниками;

7) забезпечення контролю за правильністю оформлення договорів та інших документів, що регулюють і регламентують взаємовідносини між підприємствами, організаціями, установами, фізичними особами;

8) ліквідація прострочених заборгованостей та недопущення заборгованостей з простроченим терміном позовної давності.

Дуже важливим при купівлі (продажу) товарно-матеріальних цінностей є вибір постачальника (покупця). Тому при його виборі для зменшенні ризику і підвищення надійності поставок (продаж) потрібно враховувати наступні моменти:

- вартість товару (включаючи витрати на зберігання, транспортування і страхування);
- умови платежу;
- гарантійні строки;
- ремонт і після продажне обслуговування;
- відповідність продукції постачальника стандартам якості;
- можливість закупок безпосередньо у виробників або оптовиків;
- географічне місце розташування постачальника;
- основні види діяльності та його фінансовий стан;
- виробничу потужність та обсяги випуску продукції за останні роки.

Порядок та форми розрахунків між покупцем і постачальником визначаються в господарських договорах або контрактах купівлі-продажу» вважає Скобара В.В. [59].

Надходження основних засобів оформлюється Актом приймання-передачі (ф. № ОЗ–1), в якому вказується первісна вартість об'єкта, коротка технічна характеристика, місце експлуатації. До акту додається технічна документація, яка відноситься до даного об'єкта.

Підставою для оприбуткування виконаних робіт є Акт прийнятих робіт.

Оприбуткування кожного об'єкта нематеріальних активів відбувається на основі договорів, що містять інформацію про цей об'єкт.

До них обов'язково додаються документи, що підтверджують відповідні права на цей об'єкт (договір купівлі-продажу підприємства, концесія, патент або договір на право оренди приміщень, угода, патент або ліцензія, контракт, свідоцтво).

Прохорова В. М. визначає, що «основними типовими документами з оприбуткування запасів від вітчизняного постачальника є накладні, товарно-

транспортні накладні, залізничні накладні, акти про приймання матеріалів, податкові накладні (де вказується податковий кредит по ПДВ) тощо.

У випадках, коли є розбіжності кількості та якості з даними супровідних документів постачальника, а також для матеріалів, що надійшли без платіжних документів, складають Акт про приймання матеріалів (типова форма № М-7).

Товарно-матеріальні цінності, що доставлені від постачальника залізничним транспортом, оприбутковуються на склад на підставі Залізничної накладної.

Якщо при прийманні вантажу буде встановлено розходження з даними, зазначеними у транспортних документах, або виникнуть питання щодо цілісності вантажу (зірвана або пошкоджена пломба), складають Комерційний акт. Цей акт є основою для подання претензій до залізниці про відшкодування збитків.

Матеріальні цінності, що надійшли від постачальника автомобільним транспортом, оприбутковуються на склад на підставі Товарно-транспортної накладної, одержаної від вантажовідправника.

У разі надходження вантажу на склад без документів відділ постачання виписує Наказ складу про прийом вантажу без документів.

Платіжними документами, які використовуються при операціях оплати товару, є Рахунки-фактури, Платіжні доручення, Виписки банків тощо» [52].

Залежно від форми розрахунків оформляються такі платіжні документи: Платіжне доручення, Акредитив, Інкасо, Видатковий касовий ордер та інші.

Для документального оформлення операцій із реалізації продукції передбачені відповідні документи: Товарно-транспортна накладна, Податкова накладна тощо.

Для обліку та узагальнення інформації про розрахунки з постачальниками та підрядниками призначено пасивний балансовий рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», а для обліку та

узагальнення інформації про розрахунки з покупцями і замовниками – активний балансовий рахунок 36 «Розрахунки з постачальниками і замовниками».

Отже, чітка організація обліку розрахунків з покупцями і замовниками має велике значення, так як здійснює безпосередній вплив на швидкість обертання обігових коштів, а своєчасність надходження – вибуття грошових коштів веде до зростання рівня платоспроможності та абсолютної ліквідності будь-якого господарюючого суб'єкта.

1.4. Теоретичні основи аудиту розрахунків з постачальниками і покупцями

Аудиторською діяльністю є підприємницька діяльність, що проводиться аудитором для перевірки обліку і звітності підприємства на договірній і платній основі.

Аудит розрахунків з постачальниками і покупцями складається з наступних завдань:

- визначення відсотка реальної заборгованості;
- підтвердження відсотка простроченої заборгованості;
- обчислення відсотка заборгованості, з вичерпаним позовною терміном;
- виявлення правильності та обґрунтованості списання заборгованості.

Джерелами інформації контролю розрахунків з постачальниками і покупцями є:

- 1) вимоги нормативних документів щодо обліку розрахунків з постачальниками і покупцями;
- 2) наказ про облікову політику підприємства;
- 3) договірна документація на постачання та продаж товарно-матеріальних цінностей, виконання робіт і послуг;

4) первинні документи щодо обліку розрахунків, а також документи, що підтверджують надходження, оприбуткування, продаж ТМЦ і т. д.;

5) журнал реєстрації довіреностей на отримання товарно-матеріальних цінностей;

6) акти звіряння розрахунків, акти інвентаризації розрахунків, аудиторські висновки тощо;

7) облікові реєстри по рахунках:

10 «Основні засоби»;

11 «Інші необоротні матеріальні активи»;

12 «Нематеріальні активи»;

20 «Виробничі запаси»;

21 «Поточні біологічні активи»;

22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»;

30 «Готівка»;

31 «Рахунки в банку»;

36 «Розрахунки з покупцями і замовниками»;

63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»;

64 «Розрахунки за податками і платежами» тощо.

8) Головна книга;

9) акти та довідки попередніх ревізій, аудиторські висновки, дані внутрішнього контролю та інша документація, що узагальнює результати контролю;

10) фінансова та статистична звітність (ф. 1 «Баланс», ф.3 «Звіт про рух грошових коштів», ф. 5 «Примітки до річної фінансової звітності» тощо);

11) відповіді на запити контролера, тощо [75].

Аудитор зобов'язаний вивчити інформацію, оцінити, а також висловити достовірне думку в ув'язненні, і дати список рекомендацій по ліквідації помилок, знайдених під час перевірки.

Беручи до уваги відсотки до сплати на кінець звітного періоду відображається заборгованість за позиковими коштами.

В обліку підприємства суми за розрахунками з банками та бюджетом в обов'язковому порядку повинні бути однакові і звірені. Тут неприпустимим вважається факт наявності неконтрольованих сум у балансі.

Планування аудиту потрібно розглядати як важливий і важливий крок перевірки, що впливає ефективність всієї роботи. Схема планування аудиту містить:

- етап попереднього планування;
- етап вивчення системи бухгалтерського обліку;
- етап розрахунку системи внутрішнього контролю;
- етап встановлення рівня суттєвості;
- етап побудови аудиторської вибірки;
- етап планування і складання програми.

Етап попереднього планування startує зі збору інформації від апарату управління організації. Аудитору повинні надати інформацію, на підставі якої він оцінить систему бухгалтерського обліку, а також дасть оцінку системі внутрішнього контролю.

Етап планування черпає інформацію з облікової політики підприємства.

На цьому етапі необхідно вивчити і опрацювати важливість обліку, який ведеться на підприємстві, а також його взаємозв'язок з обліковою політикою. Найважливіші аспекти облікової політики фіксуються аудитором, для подальшого використання цих даних.

Завершальним етапом попереднього планування є робота з матеріалами податкових перевірок.

Створення основи для визначення обсягу аудиторських процедур, часу і їх видів є основною метою оцінки системи внутрішнього контролю.

Система внутрішнього контролю найбільш ефективна, вона своєчасно попереджає про виникнення недостовірної інформації та виявленні такої інформації.

Щоб оцінити рівень суттєвості необхідно враховувати інтереси споживачів цієї інформації.

Як тільки встановлено допустимого рівня суттєвості, аудитор може приступати до побудови аудиторської вибірки. Присутні наступні види ризику: ризику вибірки, допустимої і очікуваної помилки і обсягу генеральної сукупності. Аудиторська вибірка може коригуватися.

На останньому етапі планування аудиту складається план і програма. План містить інформацію про терміни проведення перевірки, а також до якого часу повинні бути закінчені висновок і звіт про виконану роботу.

Відстеження, перерахунок і зіставлення - провідні методи перевірки розрахунків з постачальниками і покупцями.

Програма аудиту розрахунків з постачальниками і покупцями, містить необхідний набір процедур, що виконуються в ході перевірки.

При перевірці визначають:

- обґрунтованість договірних відносин з постачальниками та покупцями;
- підтверджена актами інвентаризації заборгованість по кредиторам і дебіторам;
- грамотність проводок по розрахункових рахунках.

Якщо будуть виявлені невідповідності, то визначають їх суттєвість, характер і можливі причини виникнення.

Мета загальної програми аудиту - це обґрунтована думка про ведення достовірного обліку на підприємстві в розрізі постачальників і покупців.

Створення групи аудиторів - найважливіший крок на етапі планування.

Вважаємо в ході аудиторської перевірки необхідно здійснювати аналіз розрахунків з постачальниками і покупцями.

У ході аналізу та управління розрахунків з постачальниками і покупцями необхідно:

- слідкувати за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованостями;

- здійснювати контроль своєчасного надходження коштів за рахунками дебіторів;
- виділяти із загальної маси платників частки неплатоспроможних і недобросовісних;
- здійснювати аналіз політики підприємства в сфері розрахунків з питань надання товарного кредиту, знижок та інших пільг споживачам продукції тощо.

Вважаємо, що аналіз розрахунків з постачальниками та покупцями потрібно робити в декілька етапів:

I етап. Формування бази даних для реалізації аналітичних процедур (класифікація заборгованості кожного конкретного підприємства: вивчення умов договорів, які укладені між учасниками фінансових операцій);

II етап. Розробка системи показників, найбільш повно характеризують протікання розрахунків (визначення переліку абсолютних і відносних показників: обсяги і оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості, їх частка в валюті балансу, ставлення дебіторської до кредиторської заборгованості та ін.);

III етап. Аналіз значущості показників (оцінка значущості показників для фінансово-господарської діяльності підприємства, що аналізується);

IV етап. Складання оперативного звіту про стан дебіторської заборгованості в розрізі контрагентів (облік дебіторської заборгованості для контролю виконання договірних зобов'язань, планування надходжень, виявлення недобросовісних покупців);

V етап. Складання оперативного звіту про стан кредиторської заборгованості в розрізі контрагентів (Облік кредиторської заборгованості для контролю виконання договірних зобов'язань, планування платежів, виявлення можливих ризиків неплатежів);

VI етап. Зведений звіт по простроченій кредиторській та дебіторській заборгованості (аналіз інформації про прострочену заборгованість,

претензійна робота з покупцями. Вживання заходів щодо попередження виникнення простроченої кредиторської заборгованості).

Вважаємо, запропоновані заходи допоможуть покращити стан розрахунків з постачальниками і покупцями на підприємствах.

Висновки до першого розділу

1. Розрахунки є початковим і завершальним етапом кругообігу коштів. Отже, безперервне відновлення циклів обороту коштів підприємства забезпечується своєчасними розрахунками і платежами, як з постачальниками, так і з покупцями. Час кругообігу залежить від організації розрахункових операцій, форм, що застосовуються і процедури розрахунків.

2. В Україні безготівкові розрахунки можуть здійснюватися із застосуванням платіжних інструментів у формі:

- 1) платіжного доручення;
- 2) платіжної вимоги–доручення;
- 3) платіжної вимоги;
- 4) розрахункового чека;
- 5) акредитива;
- 6) інкасового доручення (розпорядження);
- 7) векселів;
- 8) банківської платіжної картки.

3. Для обліку та узагальнення інформації про розрахунки з постачальниками та підрядниками призначено пасивний балансовий рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», а для обліку та узагальнення інформації про розрахунки з покупцями і замовниками – активний балансовий рахунок 36 «Розрахунки з постачальниками і замовниками».

4. Аудит розрахунків з постачальниками і покупцями складається з наступних завдань:

- визначення відсотка реальної заборгованості;
- підтвердження відсотка простроченої заборгованості;
- обчислення відсотка заборгованості, з вичерпаним позовної терміном;
- виявлення правильності та обґрунтованості списання заборгованості.

РОЗДІЛ 2. СТАН ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПОКУПЦЯМИ

2.1. Фінансово-економічна характеристика ТОВ «Новий Заповіт»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Новий Заповіт» було створене в 2006 році. У 2006 році керівником даного підприємства було призначено Кульова Олександра Олександровича, і по сьогоднішній день він займає цю посаду.

ТОВ «Новий Заповіт» створене у відповідності до статуту на базі сільськогосподарського підприємства і в якості юридичної особи воно має майно, відокремлене від майна учасників підприємства, та будь-якої третьої особи, має право від свого імені набувати майнових та немайнових прав і нести обов'язки.

Метою діяльності господарства є вироблення сільськогосподарської продукції і її реалізація на споживчих ринках України. Основними напрямками діяльності є: виробництво продукції рослинництва; збереження сільськогосподарської продукції; реалізація сільськогосподарської продукції.

Організаційно-управлінська структура підприємства та умови його діяльності його підрозділів визначаються внутрішніми документами.

Господарство має вигідне розташування і хороші шляхи зв'язку. Розташоване в районному центрі Гуляйполя, Запорізька область. Землі підприємства розташовані в межах району.

Територія господарства представляє рівнину. Найбільш розповсюджені з ґрунтів — чорноєми звичайні середньогумусні, які використовуються під рілля. Ці ґрунти займають схили водорозділів та балок.

Основним напрямом діяльності ТОВ «Новий Заповіт» є рослинництво вирощування зернових і технічних культур і їх реалізація, також на підприємство займається тваринництвом – свинарством. Головним ресурсним забезпеченням сільськогосподарського підприємства є земля.

Високу продуктивність діяльності всього підприємства забезпечують кваліфіковані працівники. ТОВ «Новий Заповіт» має станом на 31.12.2019 р. у своєму складі 48 робітника.

Для аналізу майнового стану та капіталу господарства пропонуємо розглянути таблиці 2.1, де показано наявність та рух майна (надходження і списання) та капіталу протягом останніх п'яти років.

Таблиця 2.1

Оцінка майна та капіталу ТОВ «Новий Заповіт» суб'єкта
за 2015-2019 рр., тис. грн.

№ з/п	Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення у % 2019 р. до 2015 р.
	Майно - усього	32750,0	49359,0	91670,0	107653,0	112446,0	343,35
1	Необоротні активи	16226,0	18360,0	41644,0	45990,0	41294,0	254,49

1.1	Основні засоби	16190,0	18360,0	41644,0	45990,0	39485,0	243,89
1.2	Довгострокові біологічні активи	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
2	Оборотні активи	16524,0	30999,0	50026,0	61663,0	71152,0	430,60
2.1	Запаси	8008,0	19348,0	37571,0	54848,0	64290,0	802,82
2.2	Поточна дебіторська заборгованість	8491,0	11627,0	11801,0	6681,0	6786,0	79,92
2.3	Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	25,0	19,0	41,0	53,0	21,0	84,00
	Капітал - усього	32750,0	49359,0	91670,0	107653,0	112446,0	343,35
4.	Власний капітал	22251,0	34935,0	62903,0	73550,0	80980,0	363,94
4.1	Зареєстрований (пайовий) капітал	7,0	7,0	7,0	7,0	10,0	142,86
5.	Зобов'язання і забезпечення	10499,0	14424,0	28767,0	34103,0	31466,0	299,70
5.1	Довгострокові зобов'язання	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
5.2	Поточні зобов'язання	10499,0	14424,0	28767,0	34103,0	31466,0	299,70
5.3	Поточна кредиторська заборгованість	10442,0	13099,0	8435,0	9075,0	6526,0	62,50

З даних таблиці 2.1 ми бачимо, що всі активи господарства за останні п'ять років збільшилися майже у 3,5 рази – на 243,4%. Зменшення дебіторської заборгованості і її частки в оборотних активах у 2019 році свідчить про розумну кредитну політику ТОВ «Новий Заповіт» стосовно покупців. Часовий діапазон дає змогу відслідкувати всі показники майнового стану в динаміці, в результаті чого можемо зробити висновок: спостерігається чітка тенденція до збільшення активів господарства.

Аналіз капіталу ТОВ «Новий Заповіт» здійснюється для визначення стану співвідношення власного капіталу із зобов'язаннями, що теж впливає на фінансовий стан господарюючого суб'єкта.

За результатами аналізу складу груп загального капіталу, структури, динаміки та співвідношення власного капіталу та зобов'язань можна зробити висновок: власний капітал є основою для початку і продовження господарської діяльності господарюючого суб'єкта, даний показник на

протязі останніх п'яти років на ТОВ «Новий Заповіт» зріс на 79696 тис. грн., що свідчить про стабільну діяльність. Основним джерелом формування власного капіталу в господарстві є прибуток. За досліджуваний період господарство користувалося короткостроковими банківськими кредитами, і на кінець 2019 року має по ним заборгованість 23910 тис. грн. Поточні зобов'язання зросли у зв'язку із зростанням заборгованості по заробітній платі та перед бюджетом.

Аналіз наявності, рух та вибуття основних засобів проводиться з метою встановлення готовності для виконання своїх поставлених цілей. Цей аналіз дає змогу встановити кількість ресурсів та їх дію на виробничий процес у підприємстві, а також визначити їх стан і дати їм оцінку (табл. 2.2).

Проаналізувавши рух та функціональний стан основних засобів ТОВ «Новий Заповіт» можна зробити висновок, що вартість основних засобів у порівнянні 2019р. до 2015р. збільшилась майже у 2,5 рази (або на 43262,0 тис. грн.). Причиною такого збільшення є оновлення основних засобів на більш нові та сучасні, а також проведення переоцінки вже наявних на підприємстві основних засобів.

Таблиця 2.2

Оцінка руху та функціонального стану основних засобів
ТОВ «Новий Заповіт»

№ з/п	Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення у % (відхилення, +, -) 2019 р. до 2015 р.
<i>Вихідна інформація, тис. грн.</i>							
1	Вартість основних засобів на початок року	17939,0	29988,0	29895,0	56974,0	70497,0	392,98
2	Надійшло за рік	12090,0	5228,0	28031,0	13159,0	5224,0	43,21
3	Вибуло за рік	41,0	5321,0	952,0	584,0	2471,0	6026,83
4	Вартість основних засобів на кінець року	29988,0	29895,0	56974,0	70497,0	73250,0	244,26
5	Нараховано амортизації за рік	902,0	2263,0	3795,0	9177,0	9258,0	1026,39
<i>Показники руху основних засобів</i>							
6	Річний приріст(+) або зменшення(-), тис. грн.	12049,0	-93,0	27079,0	13523,0	2753,0	22,85

7	Темп зростання (зниження), %	167,17	99,69	190,58	123,74	103,91	-63,26 в. п.
8	Темп приросту (зменшення), %	67,17	-0,31	90,58	23,74	3,91	-63,26 в. п.
9	Коефіцієнт оновлення, %	40,32	17,49	49,2	18,67	7,13	-33,18 в. п.
10	Коефіцієнт вибуття, %	0,23	17,74	3,18	1,03	3,51	3,28 в. п.
11	Період оновлення (можливого повного вибуття), років	2,49	39,0	2,17	5,67	27,57	25,08
12	Коефіцієнт заміни (простого відтворення), %	0,34	11,80	3,40	4,44	47,30	46,96 в. п.
13	Коефіцієнт розширення (розширеного відтворення), %	99,66	-1,78	96,6	102,77	52,70	46,96 в. п.
14	Період обороту, років	26,57	13,23	11,45	6,95	7,76	29,22
<i>Показники функціонального стану основних засобів</i>							
15	Коефіцієнт зносу, %: а) на початок року	71,89	46,01	38,59	26,91	34,76	-37,12 в. п.
	б) на кінець року	76,92	38,47	51,28	43,01	47,90	-29,02 в. п.
16	Коефіцієнт придатності, %: а) на початок року	28,11	53,99	61,41	73,09	65,24	37,13 в. п.
	б) на кінець року	23,08	61,53	48,72	56,99	52,10	29,02 в. п.

Для характеристики стану основних засобів використовуємо коефіцієнт зносу, на кінець 2019 року він склав 47,9%. Коефіцієнт придатності показує, що на кінець 2019 року 52,1% основних засобів є придатними для експлуатації. Тобто у середньому по господарству основні засоби половину своєї вартості перенесли на вироблену продукцію.

Всю інформацію про реалізовану продукцію, витрати на виробництво продукції, інші операційні доходи і витрати, фінансові та інвестиційні доходи і витрати ТОВ «Новий Заповіт» містить фінансова звітність. Вона являє собою систему узагальнюючих показників, які характеризують підсумки фінансово-господарської діяльності за певний період.

Для аналізу фінансового стану підприємства необхідно дослідити фінансові результати діяльності підприємства за період 2015-2019рр. (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Фінансові результати діяльності ТОВ «Новий Заповіт», тис. грн.

№ з/п	Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення у % 2019 р.
-------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	------------------------

							до 2015 р.
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	36489,0	34311,0	49229,0	64064,0	85396,0	234,03
2	Операційні витрати, у тому числі:	24298,0	19743,0	23262,0	44072,0	70902,0	291,80
	а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);						
	б) адміністративні витрати;						
	в) витрати на збут;						
г) інші операційні витрати.	2092,0	832,0	1721,0	1166,0	1736,0	82,98	
3	Валовий прибуток (збиток)	12191,0	14568,0	25967,0	19992,0	14494,0	118,89
4	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	8694,0	12495,0	21504,0	14001,0	7646,0	87,95
5	Фінансові та інвестиційні доходи	23,0	655,0	296,0	1504,0	818,0	3556,52
6	Фінансові та інвестиційні витрати	989,0	466,0	1380,0	4858,0	5689,0	575,23
7	Фінансовий результат до оподаткування	7728,0	12684,0	20420,0	10647,0	2775,0	35,91
8	Чистий прибуток (збиток)	7728,0	12684,0	20420,0	10647,0	2775,0	35,91
9	Чистий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	21,18	36,97	41,48	16,62	3,25	-17,93

За останні роки підприємство розширило свою діяльність, відповідно і обсяг продукції, що реалізується також зріс, що призвело до зростання чистого доходу від реалізації продукції у 2019 на 48907 тис. грн. Як результат, собівартість реалізованої продукції та витрати на збут зросли на 191,8 та 409,3 % відповідно, зросли адміністративні витрати на 159,2%, а от інші операційні витрати взагалі знизилися на 17,2 % це пояснюється тим, що господарство зараз нарабатує певний авторитет та формує клієнтську базу, маркетингова діяльність на даний момент потребує значних вкладень.

Основний показник, який є підсумком всієї діяльності господарства є чистий прибуток, у 2019 році ТОВ «Новий Заповіт» одержало прибуток у розмірі 2775 тис. грн.

Аналіз величини та структури активів і пасивів балансу ТОВ «Новий Заповіт» і визначення на цій основі заходів його фінансової стабільності й незалежності, а також відповідності фінансово-господарської діяльності цілям статутної діяльності дає нам змогу оцінити фінансову стійкість.

Фінансова стійкість господарства характеризується його незалежністю (автономністю) від зовнішніх джерел. Тобто фінансово стійким можна вважається такий господарюючий суб'єкт, який за рахунок власних коштів може забезпечити запаси і витрати, своєчасно розрахуватись із своїми зобов'язаннями, не допустити простроченої кредиторської заборгованості.

Це комплексне поняття, яке формується в процесі всієї виробничо-господарської діяльності, під впливом різних фінансово-економічних процесів і є головним компонентом загальної економічної стійкості господарюючого суб'єкта підприємства. Її оцінка дозволяє зовнішнім суб'єктам аналізу визначити фінансові можливості господарюючого суб'єкта на тривалу перспективу (табл. 2.4).

Проаналізувавши оцінку фінансової стійкості ТОВ «Новий Заповіт», ми бачимо, що коефіцієнт автономії має чітку тенденцію до збільшення, це свідчить про збільшення частки власного капіталу в загальній сумі коштів, інвестованих у діяльність. Частка зобов'язань у величині пасивів зменшилася, як результат зменшився коефіцієнт концентрації залученого капіталу на 12,71 %.. Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів, свідчить, що рівень забезпеченості необоротних активів оборотними засобами збільшився на 69,2%.

Таблиця 2.4

Оцінка фінансової стійкості ТОВ «Новий Заповіт» за 2015-2019 рр.

№ з/п	Показник	Нормативне значення	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення у % 2019 р. до 2015 р.
1. Показники структури капіталу								
1.1	Коефіцієнт автономії	>0,5	0,68	0,71	0,69	0,68	0,72	106,00

1.2	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	0,32	0,29	0,31	0,32	0,28	87,29
1.3	Коефіцієнт фінансування	>1	2,12	2,42	2,19	2,16	2,57	121,43
1.4	Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,47	0,41	0,46	0,46	0,39	82,35
2. Показники стану оборотних активів								
2.1	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Збільшення	6025,0	16575,0	21259,0	27560,0	39686,0	658,69
2.2	Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	>0,1	0,36	0,53	0,42	0,45	0,56	152,97
2.3	Коефіцієнт забезпеченості запасів	>0,5	0,75	0,86	0,57	0,50	0,62	82,05
3. Показники стану основного капіталу								
3.1	Коефіцієнт реальної вартості майна	Збільшення	0,74	0,76	0,86	0,94	0,92	124,91
3.2	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Збільшення	0,49	0,37	0,45	0,43	0,35	71,03
3.3	Коефіцієнт накопичення амортизації	Збільшення	0,46	0,39	0,27	0,35	0,46	100,18
3.4	Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	Збільшення	1,02	1,69	1,20	1,34	1,72	169,2

Аналіз ліквідності дає змогу визначити, наскільки ризиковано вкладати кошти в господарюючий суб'єкт, а також, чи може господарюючий суб'єкт мати ліквідні активи для погашення своїх зобов'язань (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів
ТОВ «Новий Заповіт», тис.грн.

№ з/п	Показник	Норма- тивне зна- чення	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відно- шення у % (відхи- лення,+;-) 2019р. до 2015р.
1. Оцінка ліквідності								
1.1	Високоліквідні активи (A1)	≥П1	25,0	19,0	41,0	53,0	21,0	84,0
1.2	Середньоліквідні активи (A2)	≥П2	8491,0	11632,0	12414,0	6762,0	6841,0	80,57
1.3	Низьколіквідні активи	≥П3	8008,0	19348,0	37571,0	54848,0	64290	802,82

	(A3)							
1.4	Найбільш строкові зобов'язання (П1)	≤A1	10442,0	13099,0	8435,0	9075,0	6526,0	62,50
1.5	Короткострокові зобов'язання (П2)	≤A2	57,0	1625,0	20332,0	25028,0	24940,0	43754,39
1.6	Довгострокові зобов'язання (П3)	≤A3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
2. Оцінка платоспроможності								
2.1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	≥0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	28,03
2.2	Проміжний коефіцієнт покриття	≥0,7	0,81	0,81	0,41	0,20	0,22	26,67
2.3	Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	≥2	1,57	2,15	1,74	1,81	2,26	143,67
2.4	Коефіцієнт загальної платоспроможності	Збільшення	3,12	3,42	3,19	3,16	3,57	114,56
3. Оцінка оборотності оборотних активів								
3.1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-	36489,0	34311,0	49229,0	64064,0	85396,0	234,03
3.2	Середньорічна вартість оборотних активів	-	12953,0	23761,5	40512,5	55844,5	66407,5	512,68
3.3	Коефіцієнт обертання оборотних активів	Збільшення	2,82	1,44	1,22	1,15	1,29	45,65
3.4	Коефіцієнт завантаження оборотних активів	Зменшення	0,35	0,69	0,82	0,87	0,78	219,06
3.5	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	Зменшення	128	249	296	314	280	219

Аналіз ліквідності балансу здійснюється шляхом порівняння платіжних засобів в активі, які згруповані за рівнем ліквідності із платіжними зобов'язаннями в пасиві, які згруповані за строками погашення. Найбільше із усіх активів в ТОВ «Новий Заповіт» у 2019 році спостерігається приріст низьколіквідних активів, а от різке зниження високоліквідних та середньоліквідних активів призводить до зниження платоспроможності підприємства та погіршення його стану у конкурентному середовищі. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2019 році значно нижчий від норми і становить лише 0,01, це свідчить про те, що у 2015 році підприємство оперативніше розраховувалося з своїми зобов'язаннями, ніж у 2019р.

Але коефіцієнт покриття за зазначений період суттєво зріс на 43,67%, такий його рівень забезпечує господарству надійне покриття короткотермінової заборгованості.

Аналіз ліквідності балансу передбачає зіставлення величин наведених груп активів і пасивів. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо одночасно виконуються такі умови: $A1 \geq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$. В нашому випадку виконується лише третя умова, тому підприємство вважається не абсолютно, але ліквідним.

Суть аналізу ділової активності господарства полягає в дослідженні рівня і динаміки різноманітних показників обертання: коефіцієнтів обертання і тривалості одного обороту окремих видів активів і пасивів (табл. 2.6).

Коефіцієнти обертання показують кількість оборотів відповідних видів активів і пасивів протягом календарного року. Майже всі показники ділової активності ТОВ «Новий Заповіт» у 2019 році порівняно з 2015 зменшилися, це пояснюється тим, що вартість капіталу, виробничих фондів, готової продукції, оборотних і необоротних активів за останні роки зросла, такі зміни спричинили збільшення тривалості обороту активів і пасивів ТОВ «Новий Заповіт».

Але є і показники, які прискорили показники оборотності, зокрема, це тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, тривалість одного обороту дебіторської заборгованості. Ці показники свідчать про зростання ділової активності ТОВ «Новий Заповіт».

Таблиця 2.6

Оцінка ділової активності ТОВ «Новий Заповіт» за 2015-2019 рр.

№ з/п	Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення у % (відхилення, +; -) 2019р. до 2015р.
1	Загальний коефіцієнт обертання капіталу	1,55	0,84	0,70	0,64	0,78	50,16
2	Фондовіддача необоротних активів, грн.	2,00	1,20	1,01	0,94	1,11	55,14
3	Коефіцієнт обертання оборотних активів	3,43	1,98	1,64	1,46	1,96	57,03
4	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	105	181	219	246	184	175
5	Коефіцієнт обертання оборотних виробничих фондів та готової продукції і	4,95	2,51	1,73	1,39	1,43	29,94

	товарів						
6	Тривалість одного обороту оборотних виробничих фондів, днів	73	144	208	260	251	346
7	Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	6,57	3,41	4,20	6,93	12,68	193,00
8	Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	55	106	86	52	28	52
9	Коефіцієнт обертання власного капіталу	2,00	1,20	1,01	0,94	1,11	55,14
10	Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	180	300	358	383	326	181
11	Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	3,24	2,35	3,99	7,10	10,80	333,32
12	Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	111	153	90	51	33	30

Завданням аналізу є оцінювання результатів фінансово-господарської діяльності ТОВ «Новий Заповіт» за останні п'ять років, виявлення факторів, які позитивно чи негативно впливають на формування прибутку, використання нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, визначення фінансових результатів та рентабельності, прийняття рішення про визнання структури балансу задовільною чи незадовільною, а господарюючий суб'єкт - платоспроможним чи неплатоспроможним (Додаток Б).

Зробивши комплексну рейтингову оцінку ТОВ «Новий Заповіт» та розрахувавши інтегрований показник фінансового стану можна зробити висновок, що господарство відноситься до класу «А», його фінансова діяльність добра, що свідчить про можливість своєчасного виконання зобов'язань за кредитними операціями, зокрема погашення основної заборгованості та відсотків за кредитом відповідно до умов кредитного договору, економічні показники перебувають у межах встановлених критеріїв.

2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерських служб та оцінка базових засад облікової політики підприємства

Плаксієнко В.Я. висловлює думку, що «організація бухгалтерського обліку супроводжує створення підприємства, та забезпечує його підготовку до ефективної діяльності».

Виступаючи передусім в якості методичної бази, організація бухгалтерського обліку забезпечує отримання, відображення і застосування знань про принципи, форми й способи побудови процесу бухгалтерського обліку, отримання інформації про господарську діяльність підприємства.

Ведення бухгалтерського обліку входить до обов'язків облікових працівників та полягає у застосуванні бухгалтером узгодженої з керівництвом підприємства методики та технології відображення у бухгалтерському обліку господарських операцій і складання бухгалтерської звітності.

Бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером є одним з провідних підрозділів управлінської структури підприємства, яка забезпечує формування повної і достовірної інформації про результати діяльності та майновий стан підприємства, необхідної для прийняття ефективних рішень, здійснення контролю за використанням матеріальних, трудових, фінансових ресурсів і попередження негативних явищ у господарській діяльності. Цим обумовлено місце бухгалтерської служби в системі інформаційних потоків підприємства.

Працівники бухгалтерської служби здійснюють контроль за діяльністю матеріально-відповідальних осіб, перевіряють їх звітність, беруть участь в інвентаризації цінностей. На обліковий підрозділ покладається обов'язок не лише здійснювати контроль за правильністю оформлення первинних документів, а й за відповідність їх змісту чинному законодавству. Облікові працівники відповідають за збереженість бухгалтерської документації на всіх

етапах документообігу, за своєчасність представлення бухгалтерської звітності відповідним користувачам.

Вказівки та розпорядження головного бухгалтера в межах його компетенції є обов'язковими для виконання всіма працівниками й структурними підрозділами підприємства. Неухильне виконання всіх вимог головного бухгалтера щодо дотримання правил ведення бухгалтерського обліку повинен забезпечити керівник підприємства» [39].

Робота бухгалтерської служби на ТОВ «Новий Заповіт» організовується безпосередньо його керівництвом та передбачає визначення прав і обов'язків головного бухгалтера, підлеглих йому облікових працівників, визначає побудову бухгалтерської служби, її місце в системі управління та взаємодію з іншими підрозділами підприємства.

Наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 26.09.2003 №269 затверджено Міжгалузеві нормативи чисельності працівників бухгалтерського обліку, де наведено у нормах часу види виконуваних робіт, передбачені документами (стандартами) з бухгалтерського обліку та звітності. На ТОВ «Новий Заповіт» показники складають: загальна трудомісткість 4914 люд/год.; річний робочий час працівника 2003 год.; коефіцієнт невиходів працівників (відпустки, хвороби) 1,15; коефіцієнт, що враховує питому вагу бухгалтерського обліку та звітності яка виконується на ПЕОМ - 1,1. Чисельність працівників відділу бухгалтерського обліку становить:

$$4914/2003 \times 1,15 \times 1,1 = 3,1 \approx 3 \text{ працівника}$$

Розрахунок виконаний за формулою (2.1):

$$Ч = \frac{T_3}{\Phi} * K * K_{пз}, \text{ де} \quad (2.1.)$$

Ч – нормативна чисельність працівників, осіб;

T₃ – загальна трудомісткість типового складу робіт;

Φ – річний фонд робочого часу одного працівника, год;

К – коефіцієнт, що враховує заплановані невиходи працівників(відпустки, хвороби тощо) (як правило він становить 1,15);

Ккпз – коефіцієнт, що враховує питому вагу робіт з бухгалтерського обліку та звітності, що виконується на ПЕОМ, величину яких визначено методом дослідження.

Обов'язками керівника товариства безпосередньо є: створення необхідних умов для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечення неухильного виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

На підприємстві лінійна структура бухгалтерської служби (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Лінійна організація бухгалтерської служби

Таблиця 2.7.

Якісні характеристики працівників обліково-контрольної служби

Посада	Наявність вищої освіти	У т. ч. за фахом	Рік закінчення ВНЗ	Підвищення кваліфікації	Вік працівника	Література, якою користується	Програмні продукти, якими володіє
Головний бухгалтер	+	+	1994	Семінари, ел. конференції	47	Баланс-Агро, Все про бухгалтерський облік	1С: Бухгалтерія

Зам. головного бухгалтера	+	+	1994	Семінари	49	-	1С: Бухгалтерія
Бухгалтер-касир	-	+	-	Семінари	39	-	-

Ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, здійснює головний бухгалтер Кошельник І. І. Склад бухгалтерської служби підприємства, має високий освітній рівень, та постійно його підвищують, відвідуючи різні курси, семінари.

На ТОВ «Новий Заповіт» застосовують журнально-ордерну форму обліку, та частково автоматизовану за допомогою комп'ютерної програми 1:С «Бухгалтерія».

Без розробки та затвердження облікової політики не може бути ефективно та раціонально організовано бухгалтерський облік. Розробка облікової політики являє собою вибір комплексу методичних прийомів, способів, методів та процедур організації та ведення бухгалтерського обліку підприємством з числа загальноприйнятих в державі.

Законом України від 16 липня 1999 р. №996-IV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні встановлено, що підприємство самостійно визначає облікову політику. Облікова політика затверджується наказом керівника підприємства. Вона є важливим правовим документом роботи бухгалтерів. В ній необхідно відображати організацію бухгалтерського обліку і всі положення, особливо ті, які мають неоднозначне тлумачення в офіційних документах.

Облікова політика є інструментом бухгалтерського обліку, який готується підприємством самостійно, виходячи із діючих нормативних документів. Облікову політику на підприємстві формує головний бухгалтер за дорученням і контролем керівника підприємства або спеціально створена комісія. До цієї роботи можуть бути залучені інші працівники обліку,

спеціалісти, спеціалізовані фірми (аудиторська, бухгалтерська, консультаційна, юридична).

Наказ про облікову політику повинен містити перелік всіх пунктів прийнятої на звітний рік облікової політики. За кожним пунктом в наказі наводиться його нормативне обґрунтування, але на досліджуваному підприємстві немає наказу про облікову політику

Облікова політика підприємства оформлюється системою внутрішньої документації за різними ділянками облікової роботи, її зміст частково розкривається і в установчих документах підприємства» [45].

Ведення бухгалтерського обліку на підприємстві неможливе без бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером. Працівники бухгалтерського апарату, які мають певні обов'язки забезпечать правильне, точне, своєчасне ведення операцій з бухгалтерського обліку та їх документацію.

Щодо облікової політики, то основне призначення і головне завдання прийнятої облікової політики – максимально адекватно відобразити діяльність підприємства сформувати повну, об'єктивну і достовірну інформацію про неї, корисну для прийняття ефективних економічних рішень. В ТОВ «Новий Заповіт» облікова політика підприємства затверджена в Наказі про облікову політику.

На підприємстві існує графік документообігу, але не завжди його виконують.

2.3. Облік розрахунків ТОВ «Новий Заповіт» з постачальниками і покупцями

У ТОВ «Новий Заповіт» взаємовідносини з постачальниками і покупцями формуються, частіше усього, на договірній підставі, але наявність договору не є важливою умовою, особливо в тих випадках, коли здійснюється продаж фізичним особам.

Нормативно-правовими актами, регулюючими послідовність і особливості укладення договорів, є Цивільний Кодекс України і Господарський Кодекс України. Причому ЦКУ регламентує послідовність укладання договорів (цивільно-правових договорів), а ГКУ – господарських договорів.

Надходження товарно-матеріальних цінностей від постачальників в господарстві оформляється на підставі товарно-транспортної накладної, накладної, рахунка-фактури. Товарно-транспортну накладну виписують при доставці товарів автомобільним транспортом. Залежно від особливостей товарів і згідно з умовами договору до вище перерахованих документів можуть бути додані документи, що підтверджують кількість та якість товарів (свідоцтва про якість, сертифікати, довідки про результати лабораторних аналізів тощо).

Приймання товарів супроводжується перевіркою відповідності якості, кількості та комплектності товарів їх характеристиці та технічним умовам, зазначеним у договорі.

У разі виявлення якісних недоліків товарів комісія у складі завідуючого складом, комірника і бухгалтера складає акт, який є підставою для пред'явлення претензії продавцеві.

Отримання товарів безпосередньо зі складу постачальника здійснюється за дорученням, виписаним ТОВ «Новий Заповіт» своєму представнику.

Облік довіреностей ведеться в Журналі реєстрації довіреностей.

Найбільш поширеною формою розрахунків з постачальниками в ТОВ «Новий Заповіт» є розрахунки шляхом перерахування коштів з установи банку за платіжними дорученнями.

Із вищесказаного матеріалу слідує, що ТОВ «Новий Заповіт» всі операції господарської діяльності оформляє на підставі первинних документів типової форми.

Первинні документи інколи містять не всі реквізити, що призводить до

труднощів під час обробки документів і несвоєчасного їх складання. Розрахунки здійснює як в готівковій так і в безготівковій формі, але перевагу надає останній. При цьому на підприємстві розрахунки здійснюють за допомогою перерахування коштів з установи банку за платіжними дорученнями; заліків зустрічних однорідних вимог; товарообмінних операцій. Інші документи при безготівкових розрахунках (чеки, акредитив) на підприємстві не використовуються.

Згідно робочого плану рахунків підприємства облік розрахунків з постачальниками ведеться на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками».

Бухгалтерський облік розрахунків з постачальниками і підрядниками у ТОВ «Новий Заповіт» ведеться за допомогою рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», який є пасивний, балансовий.

«Рахунок 63 - Розрахунки з постачальниками та підрядниками має такі субрахунки:

- 631 Розрахунки з вітчизняними постачальниками;
- 632 Розрахунки з іноземними постачальниками;
- 633 Розрахунки з учасниками ПФГ.

На зазначеному рахунку відображуються розрахунки з підприємствами, організаціями та особами за отримані товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи та послуги, включаючи надання електроенергії, газу, води тощо, а також послуги з доставки та переробки матеріальних цінностей, розрахункові документи, на які надійшли, і з невідфактурованих поставок» зазначається у Наказі Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 [44].

В ТОВ «Новий Заповіт» субрахунки 632, 633 не ведуться.

Усі операції, пов'язані з розрахунками за придбані товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи або спожиті послуги, знаходять відображення на рахунку 63 незалежно від того, одночасно чи заздалегідь проводилася оплата пред'явленого рахунка.

«По дебету рахунка 63 відображаються суми оплати рахунків і заліків

по заздалегідь виданих у встановленому порядку авансах. Відфактуровані та оплачені товарно-матеріальні цінності, що знаходяться в дорозі або не вивезені зі складів постачальників, враховують як дебіторську заборгованість.

По кредиту рахунка 63 відображається вартість товарно-матеріальних цінностей, що фактично надійшли, прийнятих робіт, спожитих послуг у кореспонденції з дебетом рахунків обліку цих цінностей або відповідних затрат. Облік розрахунків в реєстрах журнально-ордерної форми здійснюють незалежно від величини суми рахунка-фактури і форми розрахунків.

Аналітичний облік використовується для деталізації об'єктів, які обліковуються в синтетичному обліку і ведеться в грошовому і натуральному вимірах. Сальдо рахунка відображує заборгованість покупців та замовників за одержану продукцію (роботи, послуги)» викладено у Наказі Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 [44].

Облік розрахунків з постачальниками на ТОВ «Новий Заповіт» ведеться в журналі-ордері ЗВ с.-г. Облік розрахунків в реєстрах журнально-ордерної форми здійснюють незалежно від величини суми рахунка-фактури і форми розрахунків.

Журнал-ордер ЗВс.-г. ведуть місяць, квартал або рік. До цього журналу-ордеру використовують аркуші-розшифровки, в яких розшифровують суми, віднесені в дебет кореспондуючих рахунків. При значній кількості розрахункових операцій дані попередньо накопичують в Реєстрі операцій по розрахунках з постачальниками, підрядниками та міжгосподарськими підприємствами (форма 3.3 с.-г.), який відкривається на кожного постачальника, підрядника або міжгосподарське підприємство.

Кореспонденція з обліку розрахунків підприємства з постачальниками наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.8

Кореспонденція з обліку розрахунків з постачальниками ТОВ «Новий Заповіт»

Зміст операцій	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
	дебет	кредит	
Надійшли запасні частини від ТОВ «Преображенське»	207	631	1357,3
Одночасно відображений податковий кредит	641	631	271,4
Проведено залік взаємної заборгованості з Запоріжський КХП за додатковою угодою	631	361	4710,4
Господарство провело оплату за одержані від постачальника запчастини	631	311	1357,3
Господарство здійснило передоплату ТОВ «Спектр-Агро» на рахунок в банку за насіння	631	311	1876,5
Відображено покупку МШП від господарства «Веселка»	22	631	11635,0
Одночасно визначено податковий кредит з ПДВ	641	631	2327,0
Відображено оплату ТОВ «Агропром» за рахунок короткострокового кредиту	631	601	21543,5

Дані з первинних документів переносяться у відомість аналітичного обліку по розрахунках з постачальниками, де на кожну організацію виведено окремий рядок і розрахункові операції ведуться по місяцях, а потім підсумки заносяться в журнал-ордер.

Якщо при прийманні виявлено нестачу товарно-матеріальних цінностей поряд з купівельною вартістю цінностей, що надійшли, окремо показують суму виявленої нестачі. Якщо частина оплаченого вантажу перебуває в дорозі або не перевезена до кінця звітнього місяця зі складу постачальника, то в розділі оплати записують суму, що відноситься до цієї частини оплаченого вантажу без відображення її по кредиту рахунка 63, цю суму обліковують як дебіторську заборгованість

Записи по кредиту рахунка 63 сум, що належить сплатити постачальникам за товарно-матеріальні цінності, роботи, послуги роблять на підставі наданих постачальникам і прийнятих до оплати розрахункових документів, а по невідфактурованих поставках - згідно супровідних документів та приймальних актів. Матеріальні цінності оплачені, але не одержані на склад до кінця місяця, господарство оприбутковує в міру

надходження, відмічаючи їх вартість по кредиту рахунка 63 в кореспонденції з дебетом рахунків з обліку цих цінностей. Записи по кредиту рахунка 63 сум, що належать за товарно-матеріальні цінності, роботи та послуги виконують на підставі наданих постачальниками (підрядниками) і прийнятих до оплати розрахункових документів, а по невідфактурованих поставках – згідно з супровідними вантажними документами.

На підприємстві ТОВ «Новий Заповіт» основним недоліком існуючих форм обліку є те, що вони орієнтовані насамперед на складання звітності, і тому використання результатів бухгалтерського обліку для цілей оперативного управління виробництвом надто ускладнене. Перед рознесенням даних із журналів-ордерів в головну книгу здійснюється контроль дотримання подвійного запису в бухгалтерських регістрах, контроль відповідності синтетичних даних по рахунках сумам аналітичних даних по субрахункам, також проводяться зустрічні звірки розрахункових документів.

Розглянемо послідовність записів розрахунків з постачальниками та підрядниками на рисунку 2.2.

Аналізуючи рисунок 2.2 можна сказати, що облік розрахунків з постачальниками здійснюється від первинних документів до балансу.

Сопко В.В. засвідчує, що «первинними документами для розрахунків з покупцями і замовниками є: накладні, рахунок-фактура, платіжне доручення (вимога-доручення) за яким здійснюється перерахування коштів на розрахунковий рахунок підприємства-продавця, підтвердженням здійснення оплати за продукцію є виписка банку по розрахунковому рахунку підприємства-продавця, товарно-транспортна накладна» [61], а також, оскільки ТОВ «Новий Заповіт» є платником податку на додану вартість і зареєстроване у фіскальній службі, оформлюють покупцеві податкову накладну, із зазначенням у ній дати виписки, порядкового номеру, найменування та індивідуального податкового номеру продавця і покупця, умови продажу і форми ведення розрахунків.

Рис. 2.2 Схема запису в реєстрах з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками

У господарстві фактичний відпуск товарів покупцям безпосередньо зі складу оформлюється на підставі довіреності на право одержання цінностей та на підставі складання первинної документації, що є основними джерелами інформації для контролю розрахункових відносин з покупцями і замовниками та підставою для записів в облікових реєстрах.

Міщук С.В. наполягає, якщо «Договором передбачена передплата, то покупцю спочатку виписується рахунок, на підставі якої здійснюється оплата за продукцію. Рахунок-фактура складається підприємством на ім'я покупця на підставі договору. Він виписується у двох примірниках, один із яких залишається на підприємстві, інший передається покупцеві. Покупець

перераховує кошти зі свого рахунку на рахунок підприємства відповідно до виписаного рахунку.

Обов'язковими реквізитами рахунку є дані про банківські реквізити і особу одержувача коштів. Підписується рахунок головним бухгалтером та ставиться печать підприємства.

Відпуск продукції здійснюється на підставі накладної» [33].

Виписується накладна у двох примірниках технічним працівником, при цьому він ставить свій підпис і печатку підприємства, та завіряється підписом директора, або головного бухгалтера.

Якщо доставка продукції транспортом ТОВ «Новий Заповіт», то два екземпляри накладної передаються водієві. Покупець на місці відвантаження продукції віддає водієві один екземпляр підписаної ним накладної і довіреність.

Господарство будучи зареєстрованим як платник ПДВ, на підставі документів реалізації продукції, оформлює податкову накладну.

Розрахунки з покупцями здійснюють, як за умови попередньо перерахованого авансу від покупця за продукцію, так і шляхом оплати після відвантаження.

Первинними документами на оплату є виписки банку, так як розрахунки з покупцями і замовниками здійснюються лише в безготівковій формі.

Рух первинних документів у бухгалтерському обліку регулюється графіком.

У ТОВ «Новий Заповіт» графіки документообігу існують, але не завжди їх виконують, а це негативно оказує вплив на процес здійснення документування операцій по розрахунках з покупцями.

Первинні документи та облікові регістри, обробку яких здійснили, бухгалтерські звіти і баланси обов'язково здають до архіву. Тривалість зберігання документів неоднакова, проте підприємство дотримується строків зберігання документів.

Аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками за відвантаженою продукцією, товари, виконані роботи й послуги ведеться у Відомості 6.6. с-г за кожним покупцем і замовником.

Зведений облік розрахунків з покупцями і замовниками ведеться стандартно, згідно методичні рекомендації щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств «у журналі-ордері № 6 с.-г. у ньому відображають підсумки за місяць обороти з кредиту рахунків 36, 70, 72, 73, 74, 75, 79 у кореспонденції з дебетом відповідних рахунків.

У журналі-ордері наводиться перелік усіх покупців і замовників, які мали стосунки за звітний період або заборгованість за попередній період. За кожним з них показується залишок на початок і кінець місяця та обороти за дебетом і кредитом за звітний місяць. Заповнюються відомість на підставі первинних документів та аркушів-розшифровок. Дебетовий оборот за рахунком 36 переносять в кредит рахунків 70, 71 та ін. на підставі відомостей аналітичного обліку реалізації продукції, матеріалів, робіт.

Аналітичний облік по рахунку 36 - Розрахунки з покупцями і замовниками ведеться по кожному пред'явленому покупцям рахунку, а при розрахунках плановими платежами - по кожному покупцю» [44].

В бухгалтерському обліку для групування інформації про дебіторську заборгованість за товари, роботи і послуги використовується активний рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

Він має такі субрахунки: «361- Розрахунки з вітчизняними покупцями; 362 - Розрахунки з іноземними покупцями; 363 - Розрахунки з учасниками ПФГ; 364 - Розрахунки за гарантійним забезпеченням» Наказі № 291 [44].

Але при здійсненні обліку в ТОВ «Новий заповіт» субрахунки 362, 363, 364 не використовуються.

«По дебету рахунку 36 -Розрахунки з покупцями та замовниками відображається вартість реалізованої продукції, по кредиту — сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу та

інші види розрахунків. Дебетове сальдо рахунку відображає заборгованість покупців та замовників за одержану продукцію (роботи, послуги)» - Наказ № 291 [44].

Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» призначений для узагальнення інформації про розрахунки з покупцями і замовниками.

По кредиту він кореспондує з рахунками обліку коштів, розрахунків на суми платежів, що надійшли, (включаючи суми отриманих авансів) і т. ін.

Для прикладу розглянемо відображення операції з реалізації пшениці озимої борошномельному комбінату (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Облік розрахунків з покупцями та замовниками у ТОВ «Новий Заповіт»

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, тис. грн
		дебет	кредит	
1	Відображено дохід від реалізації пшениці	36	701	336
2	Нараховано ПДВ	701	641	56
3	Списана справедлива вартість реалізованої пшениці	90	27	200
4	Надійшли кошти від борошномельного комбінату	311	36	336
5	Віднесено дохід від реалізації пшениці на фінансові результати	701	791	280
6	Віднесено собівартість реалізованої пшениці на фінансові результати	791	901	200

Як тільки робиться запис по дебету 36 рахунку, тобто власність на відвантажені товари переходить до покупця, так відразу ж у підприємства виникає дебіторська заборгованість і саме тому рахунок кореспондує з рахунками 70 -Дохід від реалізації і 71 - Інші операційні доходи.

Суми, щодо яких існує ризик неповернення, відображають по кредиту пасивного рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів»:

Дт 944 «Сумнівні та безнадійні борги» - на суму створеного резерву сумнівних боргів; Кт 38 «Резерв сумнівних боргів».

Так, якщо по кредиту рахунку 38 відображають створення резерву сумнівних боргів у кореспонденції з рахунками витрат, то по дебету — списання сумнівної заборгованості або зменшення нарахованих резервів у кореспонденції з рахунком обліку доходів:

Дт 94 «Інші витрати операційної діяльності» - створення резерву сумнівних боргів; Кт 38 «Резерв сумнівних боргів».

Або: Дт 38 «Резерв сумнівних боргів» - зменшення нарахованих резервів; Кт 71 «Інший операційний дохід».

У таблиці 2.10 приведені бухгалтерські проводки по рахункам 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» та 38 «Резерв сумнівних боргів» у ТОВ «Новий Заповіт».

Таблиця 2.10

Основні бухгалтерські проводки по рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» у ТОВ «Новий Заповіт»

Документ	Зміст господарської операції	Кореспонденція	
		Дебет	Кредит
Довідки	Створений резерв сумнівних платежів	949	38
Довідки бухгалтерії	Списання безнадійної дебіторської заборгованості покупців за рахунок резерву сумнівних боргів	38	36
Довідки бухгалтерії	Невикористаний залишок резерву сумнівних боргів в кінці року зараховується до складу доходів звітного року	38	71

Сума списаної безнадійної заборгованості відображається на забалансовом рахунку протягом щонайменше трьох років на контролі для того, щоб була можливість її стягнення у разі зміни майнового стану боржника. Для обліку суми списаної заборгованості застосовується субрахунок 071 «Списана дебіторська заборгованість» позабалансового рахунку 07 «Списані активи». Після закінчення трирічного терміну, немає сенсу очікувати відшкодування боржником, тоді списати суму безнадійної дебіторської заборгованості підлягає списанню із позабалансового рахунку.

Розрахунки з покупцями у ТОВ «Новий Заповіт» ведуться належним чином, але мають ряд недоліків. Хоча сумнівна дебіторська заборгованість є незначною порівняно з загальним її обсягом, але майже вся вона по проходженні певного терміну визнається безнадійною. Це свідчить про відсутність роботи з повернення дебіторської заборгованості і контролю за нею.

Проаналізувавши відповідність усіх обов'язкових елементів облікової політики, вважаємо, що Наказ не охоплює всі елементи щодо обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей. Це свідчить про те, що організації первинного, аналітичного і синтетичного обліку розрахунків з покупцями та постачальниками, бухгалтерської звітності на підприємстві не є раціональною. Це призводить до того, що не завжди необхідна інформація своєчасно надається користувачам для прийняття ними управлінських рішень.

2.4. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками і покупцями у ТОВ «Новий Заповіт»

Зараз одним з найбільш складних і суперечливих питань є облік кредиторської заборгованості, що пов'язано з існуванням проблеми неплатежів. Це також підтверджуються наявністю значних обсягів кредиторської заборгованості на ТОВ «Новий Заповіт».

Формуванню взаємовідносин і відповідних розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками передує процес їх пошуку підприємством.

Ми пропонуємо власні критерії вибору постачальників та підрядників, які наведено в таблиці 2.11. Їх доцільно заповнювати, проставляючи кожному постачальнику бали за кожним критерієм: 5 – відмінно, 4 – дуже добре, 3 – добре, 2 – задовільно, 1 – малоприйнятно, 0 – неприйнятно.

Перевага має надаватися тим постачальникам, які набирають найбільшу кількість балів.

Таблиця 2.11.

Запропонована методика вибору постачальників ТОВ «Новий Заповіт»

№ з/п	Критерії відбору	Постачальник			
		1	2	3	4
1	Ціна одиниці товару	5	4	3	2
2	Якість товарів	5	4	3	2
3	Віддаленість постачальника	3	4	2	2
4	Періодичність постачання	3	3	4	1
5	Комплексність поставки	3	2	4	5
6	Форми доставки	3	2	4	5
7	Фінансові умови	4	2	5	4
8	Гарантії	3	1	5	3
9	Інші критерії	-	-	-	-
Разом балів		29	22	30	24

Після аналізу таблиці 2.11 можливо з'ясувати, найкращі та найгірші варіанти щодо вибору постачальників. Так постачальники 2, 4 є найгіршими для вибору, 1, 3 – найкращими.

Агаркова О. А.. пропонує, а ми підтримуємо пропозицію: «У разі невиконання укладеного договору, така ситуація може призвести до штрафних санкцій. Для вирішення цієї проблеми доцільно відобразити юридичні зобов'язання в позабалансовому обліку, використовуючи рахунок 042 Непередбачені зобов'язання. Доцільним є також зазначення інформації про юридичні зобов'язання і у примітках до фінансової звітності. Після перетворення юридичних зобов'язань на такі, що відповідають усім критеріям бухгалтерського обліку, запропоновано проводити їх виключення з позабалансового обліку та відобразити як на балансових рахунках, так і у балансі підприємства. Відображення зобов'язань підприємства таким чином

сприятиме забезпеченню користувачів фінансової звітності достовірною та обґрунтованою інформацією про борги підприємства та його платоспроможність» [1].

Для вдосконалення ведення бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості за конкретними договорами пропонуємо ввести додаткові аналітичні рахунки до рахунка 631 (табл.2.12).

Таблиця 2.12

Запропоновані рахунки обліку розрахунків з постачальниками

Рахунок обліку	Субрахунок першого порядку	Субрахунок другого порядку
63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	631.1 «Заборгованість перед вітчизняними постачальниками, термін сплати якої ще не настав»
		631.2 «Відстрочена заборгованість перед вітчизняними постачальниками»
		631.3 «Прострочена заборгованість перед вітчизняними постачальниками»

Запропоноване групування субрахунку сприятиме поглибленню внутрішньогосподарського контролю за розрахунками з постачальниками.

Для вдосконалення розрахунків із постачальниками пропонуємо ввести документ під назвою «Реєстр документів до сплати» (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

Форма реєстру документів до сплати

№ з/п	Постачальник	Номер рахунку до сплати, дата	Термін оплати, дні	Сума оплати з ПДВ, грн.	Сальдо на кінець дня	Сальдо, накопичувально за місяць	Дата оплати
	Назва ТМЦ	Сума рахунку з ПДВ, грн.					
1	ДП «Артем-сіль»	5263080, 08.05.19	60	200	200	1520	08.07.19
	Кухонна сіль	1200					
...							
Всього							

Цей документ покращить ефективність облікової роботи на підприємстві.

До Балансу доцільно також внести корективи щодо відображення кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками: під рядком 1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» додати рядок 1616 із назвою «У тому числі прострочена кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги».

В наказі про облікову політику треба зазначити основні положення щодо обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками, які наведені на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Основні положення щодо обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками, що наводяться в наказі про облікову політику

В Наказі про облікову політику щодо дебіторської заборгованості необхідно визначити класифікацію, рахунки для обліку дебіторської заборгованості, методика і дату визначення резерву сумнівних боргів, документообіг.

У товаристві з обмеженою відповідальністю «Новий Заповіт» інвентаризація розрахунків з покупцями і замовниками проводиться щорічно станом на 01 січня поточного року. Але, на наш погляд, виявлення простроченої дебіторської заборгованості один раз на рік недостатньо. Керівництво підприємства має постійно одержувати інформацію про стан заборгованості покупців, щоб мати можливість не допустити невиконання

покупцями своїх зобов'язань. Для цього бухгалтерія повинна щоквартально подавати керівництву звіт про наявність та рух дебіторської заборгованості. У таблиці 2.14. представлена можлива форма даної звітності.

Таблиця 2.14

Звіт «Про дебіторську заборгованість» з «___» по «___»

П.І.Б. покупця	Сума заборгованості, тис. грн.	Вид за боргованості	Вид наданої покупцеві послуги	Дата виникнення за боргованості	Кількість днів до закінчення терміну за боргованості
ТОВ «Світанок»	425	Сумнівна	Розподільчі	21.04.19 р	Понад 90

Отже, запропонований звіт відображає всю необхідну інформацію для контролю дебіторської заборгованості в ТОВ «Новий Заповіт».

Одним з основних шляхів вдосконалення у використанні дебіторської та кредиторської заборгованостей є раціональне управління даними видами заборгованостей. Нераціональне управління як дебіторської, так і кредиторської заборгованостями призводять до дефіциту грошових коштів підприємства, що, в свою чергу, негативно позначається на платоспроможності товариства і породжує кризові явища.

У зв'язку з цим ТОВ «Новий Заповіт» необхідно:

- вчасно проводити оплату праці персоналу;
- знизити кредиторську заборгованість, як перед постачальниками, так і перед державою;
- виробляти своєчасну оплату кредитів банків;
- прискорити оборотність;
- збільшити ліквідність активів;
- щоб уникнути конфліктних ситуацій необхідно правильно відображати виникнення права власності на придбаний товар перед постачальниками;

- здійснювати контроль стану розрахунків з покупцями і постачальниками;
- надавати свою продукцію і надавати послуги при неможливості погашення кредиторської заборгованості. При цьому величина заборгованості приймається до бухгалтерського обліку за вартістю матеріальних цінностей, що підлягають отриманню підприємством;
- розробити план погашення вже наявних і своєчасної оплати нових виникаючих зобов'язань;
- простежувати платіжні можливості нових покупців в минулому і прогнозувати їх фінансові можливості в майбутньому;
- сформувані широке коло споживачів, що дозволить зменшити ризик несплати одним або кількома великими покупцями;
- стежити за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованостей, так як значне перевищення дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості суспільства і викликає потребу в залученні додаткових джерел фінансування;
- не допускати необґрунтованого збільшення числа дебіторів і суми їх боргів, уникати дебіторської заборгованості з високим ступенем ризику;
- включати до складу дебіторської заборгованості суми основного боргу, нараховані на цю суму відсотки, неустойку, а також витрати кредитора одержання боргу;
- надання знижок покупцям продукції. Знижки вигідні не тільки покупцеві продукції, але і продавцю. Покупець має пряму вигоду від зниження витрат на придбання цікавить його товару, а продавець отримує непряму вигоду, яка полягає в прискоренні оборотності коштів, вкладених в дебіторську заборгованість;
- знизити дебіторську заборгованість шляхом оренди майна боржника;
- використання факторингу в розрахунках. Факторинг - це продаж дебіторської заборгованості організації спеціального агента-фактора. Продавець заборгованості отримує від фактора готівку в розмірі 60 - 90% від

суми заборгованості. В результаті підвищиться ліквідність оборотних активів, з'явиться можливість залучення достроково отриманих коштів в оборот;

- при управлінні дебіторською заборгованістю необхідно особливу увагу приділяти старим боргами і великим сумам заборгованостей;

- необхідно виробити правильну політику кредитування організацій-покупців;

- контролювати стан розрахунків за простроченими заборгованостями;

- карати у вигляді штрафів недобросовісних дебіторів;

- розширити систему авансових платежів;

- готувати аналітичні звіти, необхідні для своєчасного аналізу дебіторської і кредиторської заборгованостей;

- здійснювати моніторинг заборгованостей в розрізах часу, контрагентів, валюти, рахунків, кореспондуючих рахунків і по простроченості, так як від достовірності і доступності необхідної інформації про заборгованість залежить фінансовий стан товариства;

- здійснення взаємозаліку при наявності зустрічних зобов'язань між організацією-продавцем і організацією-покупцем. В даному випадку необхідно лише повідомити іншу сторону шляхом направлення рекомендованого листа з повідомленням;

- переоформлення кредиторської заборгованості. Мова йде не про погашення всього боргу, а лише його частини.

Це переоформлення полягає в тому, що організація пропонує незабезпечений ніякими зобов'язаннями кредит перевести в забезпечений. Наприклад, запорукою або відсотками за рахунок скорочення суми боргу або продовження термінів користування грошовими коштами;

- поступка прав власності на основні засоби: домовленість про погашення частини кредиту в обмін основних засобів. В даному випадку заборгованість погашається шляхом передачі основних засобів кредитору;

- надання векселів. Вексель - письмове зобов'язання, яке повинно бути виконано відповідно до знову встановленими термінами і з урахуванням нових процентних ставок. Такий метод звільняє боржника від сплати боргу лише на деякий період, а кредитору дозволяє в подальшому отримати назад велику суму, ніж передбачалося спочатку;

- необхідно проводити аналіз складу і структури дебіторської та кредиторської заборгованості по конкретних постачальникам, а також за термінами утворення заборгованості або терміни їх можливого погашення, що дозволить своєчасно виявляти прострочену заборгованість і вживати заходів щодо її стягнення;

- слід використовувати досвід успішних організацій з надання знижок у разі дострокової оплати товарів (робіт, послуг), нарахування кредитних відсотків у разі затримки оплати;

- удосконалити систему збуту виробленої продукції.

При аналізі кредиторської заборгованості, особлива увага приділяється заборгованості по невідфактурованих поставання, що утворюється у зв'язку з затримкою поставальниками оформлення і пред'явлення розрахункових документів. При цьому слід вимагати від організацій платників її погашення, не чекаючи отримання від поставальників розрахункових документів.

Пропонуємо автоматизувати облік з використанням програмного продукту «1С:Бухгалтерія 8 ПРОФ».

Всі вищевикладені пропозиції сприяють удосконаленню організації обліку розрахунків з поставальниками і покупцями, правильному використанню дебіторською та кредиторською заборгованостями і зміцненню фінансового стану ТОВ «Новий Заповіт».

Висновки до другого розділу

1. ТОВ «Новий Заповіт» знаходиться в районному центрі Гуляйполя, Запорізької області. Зробивши комплексну рейтингову оцінку ТОВ «Новий Заповіт» та розрахувавши інтегрований показник фінансового стану можна зробити висновок, що господарство відноситься до класу "А", його фінансова діяльність знаходиться на високому рівні, що свідчить про можливість своєчасного виконання зобов'язань за кредитними операціями, зокрема погашення основної заборгованості та відсотків за кредитом відповідно до умов кредитного договору, економічні показники перебувають у межах встановлених критеріїв.

2. Робота бухгалтерської служби на ТОВ «Новий Заповіт» організовується безпосередньо його керівництвом та передбачає визначення прав і обов'язків головного бухгалтера, підлеглих йому облікових працівників, визначає побудову бухгалтерської служби, її місце в системі управління та взаємодію з іншими підрозділами підприємства. на підприємстві облік ведеться за журнально-ордерною формою обліку із частковою автоматизацією. Затверджено Наказ «Про облікову політику підприємства». Графік документообігу створений, але не виконується.

3. Розрахунки з постачальниками і покупцями в ТОВ «Новий Заповіт» здійснюються, як правило у безготівковій формі через банк за допомогою документів: платіжних доручень, платіжних-вимог доручень. Ведення первинного обліку здійснюється належним чином згідно всіх положень та вимог.

4. Можна дати наступні рекомендації по стягненню заборгованості з метою прискорення оборотності грошових коштів:

- створити стимули своїм клієнтам без зволікання платити за рахунками, шляхом надання спеціальних знижок;
- створити систему оцінки клієнтів, встановити формальні ліміти кредиту кожного покупця, які будуть визначатися оцінкою фінансового становища конкретного покупця;

- зробити менеджерів з продажу відповідальними за спостереженням і оновленням статусу покупця тощо.

РОЗДІЛ 3. АУДИТ ТА АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПОКУПЦЯМИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Аудит операцій по розрахунках з постачальниками і покупцями

Для забезпечення впевненості власника у законності і ефективності діяльності підприємства та підтвердження фінансової звітності, яка використовується зацікавленими сторонами, проводиться внутрішній контроль, який здійснюється економістом товариства і зовнішній – аудиторською фірмою «Агро-Баланс». З урахуванням організаційно-правової форми, особливостей діяльності та згідно із законодавством України ТОВ «Новий Заповіт» не зобов'язане залучати зовнішнього аудитора для здійснення перевірки відповідності ведення обліку підприємства нормативним положенням, але керівник підприємства вважає, що ці роботи проводити потрібно.

Аудиторська перевірка на підприємстві проводилась декілька разів, остання - у 2015 році, але на жаль, не одного разу не здійснювався аудит за станом розрахунків з постачальниками і покупцями.

Говорячи про цінності аудиту обліку розрахунків з постачальниками і покупцями можна сказати, що в процесі комерційної діяльності підприємства вступають в різні розрахункові відносини. Так, підприємства оплачують рахунки постачальників і підрядників за придбані у них товари, роботи і послуги. А покупці і замовники навпаки створюють входить грошовий потік, оплачуючи продані ним товари (виконані роботи, надані послуги). Так само розрахункові операції виникають при сплаті податків до бюджету, при перерахуванні відсотків за кредитами банкам, при виплаті зарплат і т. ін.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками завжди були важливою складовою господарської діяльності будь-якої організації. Особливе значення вони набувають в сучасних умовах в період кризи. Кризові фактори, що впливають на діяльність будь-яких організацій, визначають варіанти співпраці і взаємодії сторін в рамках договірних відносин з контрагентами, в тому числі з постачальниками та підрядниками. До таких факторів можна віднести поточну інфляцію, відстрочку платежів або, навпаки, вимога стовідсоткової передоплати від постачальника, порушення термінів поставок або надання послуг, а так само термінів платежів як через недобросовісність контрагента, так і з об'єктивних причин, що не залежать від контрагентів (форс-мажор, зміна курсу валюти, політика іноземних держави, зміна законодавства тощо) і т. ін. Крім цього, розрахунки з постачальниками впливають і на величину двох значущих податків: податку на додану вартість і податку на прибуток.

Таким чином, розрахунки з постачальниками та підрядниками створюють постійні ризики для організацій, впливають на наявність запасів, суми податків, збитки з вини третіх осіб та ін., В тому числі в малих підприємствах виникають різні ризики, пов'язані з рівнем кваліфікації бухгалтера, несистемним відображенням операцій з постачальниками і ін. Враховувати вплив таких ризиків важливо і з позиції оцінки можливого банкрутства організацій, а так само при виборі інструментів управління ризиками банкрутства організації.

До внутрішніх ризиків можна віднести, наприклад відсутність первинних документів від постачальників і відсутність належного контролю за розрахунками з ними. До зовнішніх ризиків можна віднести конкуренцію на ринку, а так само кризові чинники, і їх наслідки. Дуже важливо вміти вчасно визначити максимально допустимий рівень суттєвості негативного впливу, і загрозливих факторів кризових проявів аналізуючи різні показники.

В сучасних умовах господарювання, головна проблема для керівників комерційних структур - це протидія і своєчасне запобігання негативним

факторів, що впливають на економічний стан підприємства. Одне з найважливіших напрямів розв'язання проблеми - прийняття комплексу стратегічних рішень з урахуванням факторів ризику. Як видно, результати аудиту будуть мати значення і для роботи бухгалтерської служби, і для прийняття різних управлінських рішень.

Це пояснює причини, за якими велика увага під час проведення аудиторської перевірки приділяється перевірці розрахунків з постачальниками та підрядниками. Згідно з міжнародним стандартом аудиту №300 «Планування аудиту фінансової звітності» (далі МСА №300), плануючи порядок проведення аудиту, аудиторська організація повинна керуватися як загальними, так і приватними принципами проведення аудиту. У стандарті описаний загальний підхід і основні принципи при плануванні аудиту, а конкретні види робіт і аудиторські процедури по ним можуть істотно відрізнятися в залежності від наступних факторів: структури і масштабів особи, яка аудидується; видів його діяльності; системи оподаткування; видів розрахунків з постачальниками; наявності нових і постійних контрагентів; валютних операцій та ін.

Таким чином, виходячи із зазначених вище різних ризиків і кризових факторів, їх впливу на формування даних бухгалтерського обліку та звітності, можна виділити основні етапи проведення аудиту цієї ділянки розрахунків:

1. Вивчення договорів;
2. Вивчення структури дебіторської та кредиторської заборгованості;
3. Перевірка документів, що підтверджують операції з постачальниками та підрядниками, в тому числі перевірка повноти і своєчасності розрахунків;
4. Перевірка правильності відображення в обліку операцій з постачальниками і підрядниками; підтвердження повноти і достовірності величини заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками;

5. Перевірка обґрунтованості прийнятих і пред'явлених претензій постачальникам і підрядникам;

6. Перевірка відображення в обліку податку на додану вартість, пред'явленого постачальниками та підрядниками (далі постачальниками).

Зупинимось докладніше на деяких з них. При вивченні договорів аудитори звертають увагу на такі особливості: стабільні зв'язки з одними і тими ж постачальниками (договір продовжується з року в рік); нові види договорів зі старими постачальниками і зміна порядку розрахунків з ними; поява нових постачальників (обґрунтованість укладання з ними договорів і особливості розрахунків і умов поставок і виконання послуг). На підставі цього формується аудиторська вибірка контрагентів.

Після виділення аудиторської вибірки аналізується стан розрахунків з постачальниками. Зокрема, аудитор звертає увагу на наявність і тривалість відображення в обліку дебіторської і кредиторської заборгованості, аналізується величина заборгованості; причини її виникнення; виявляють прострочену заборгованість ін.

Паралельно з цими видами робіт перевіряється наявність підтвердних первинних документів, представлених постачальниками, та правильність їх оформлення. Наприклад, перевіряються акти виконаних робіт, накладні, транспортні накладні, товарно-транспортні накладні, рахунки-фактури, УПД (універсальні передавальні документи), внутрішні документи, акти закупівлі, акти заліку взаємних вимог і ін. На цьому етапі формується база для підтвердження собівартості матеріально-виробничих запасів, товарів, робіт і послуг та обґрунтованості величини витрат, що враховуються для оподаткування, в тому числі звертають увагу і на підтвердження реальності транспортних витрат і законності їх відображення в обліку як в складі вартості матеріально-виробничих запасів, так і на окремому бухгалтерському рахунку (перевірку самого факту надання транспортних послуг та їх документального оформлення).

Аудитор повинен перевірити правильність бухгалтерських проводок в обліку, при цьому звертається увага на стандартні і нехарактерні проводки, в тому числі взаєморозрахунки та ін. Перевіряється організація і ведення аналітичного обліку по кожному постачальнику, договором і т. ін.

Аудитор перевіряє не тільки факт надання робіт, послуг або поставки товарів, готової продукції, а й факт проведення розрахунків. Для цього вивчаються банківські, касові документи, авансові звіти, акти взаєморозрахунків, векселі та ін.

Підтверджені дані про дебіторську та кредиторську заборгованість, виконання описаних вище аудиторських процедур і видів робіт допоможуть аудиторам зробити висновок про обґрунтованість прийнятих і пред'явлених претензій. А так же щодо повноти та достовірності величини заборгованості.

Особливу увагу приділяють перевірці обґрунтованості та законності відображення в обліку ПДВ, пред'явленого постачальникам. Перевіряється як ПДВ за отриманими товарно-матеріальних цінностей, робіт і послуг, так і ПДВ, в частині авансів, сплачених постачальникам. Перевіряється наявність, правильність оформлення рахунків-фактур, пред'явлених постачальниками і правильність і повнота відображення ПДВ за цими операціями в обліку (бухгалтерському і податковому).

Треба відзначити, що в сучасних непростих умовах особливо потребують кваліфікованої допомоги аудиторів і малі підприємства, які особливо схильні до ризиків, і для них правильне ведення облікових операцій і розрахунків з покупцями і постачальниками дуже важливі.

Аудиторам, слід враховувати особливості діяльності та ведення обліку аудіруємих осіб, при плануванні та аналізі їх діяльності, щоб запланувати аудиторські процедури, що дозволяють зменшити аудиторський ризик до розумної межі.

Основними завданнями при аудиті розрахунків з покупцями і замовниками є:

- перевірка правильності оформлення первинних документів по реалізації продукції, робіт, послуг з метою підтвердження обґрунтованості виникнення дебіторської заборгованості;
- підтвердження своєчасності погашення і правильності відображення на рахунках бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості;
- встановлення реальності дебіторської заборгованості;
- перевірка наявності простроченої дебіторської заборгованості;
- перевірка списання заборгованості, термін позовної давності, за якою минув;
- перевірка правильності та обґрунтованості списання заборгованості;
- оцінка правильності оформлення і відображення в обліку пред'явлених претензій.

Для виконання поставлених завдань в ході аудиту, необхідно чіткий розподіл обов'язків між членами аудиторської групи, а також контроль, за якістю виконання покладених обов'язків на кожного аудитора.

Так в ході аудиту, головна контрольна функція покладається на керівника перевірки, яким може виступати директор, головний аудитор або провідний аудитор [3].

Аудитори допомагають підприємствам в перевірці правильності обліку. Для цього проводяться аудиторські процедури (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Аудиторські процедури

1 етап	2 етап	3 етап	4 етап
1. Аудит облікової політики в частині ведення обліку розрахунків з покупцями і замовниками	2. Перевірка документального підтвердження операцій з покупцями і замовниками	3. Аудит стану дебіторської заборгованості покупців і замовників	4. Перевірка правильності відображення в обліку операцій за розрахунками з покупцями і замовниками
1.1 Перевірка положень облікової політики в частині ведення обліку розрахунків з покупцями і	2.1 Перевірка наявності первинних бухгалтерських документів та їх оформлення	3.1. Перевірка правильності обліку продажів	4.1. Перевірка синтетичного обліку розрахунків з покупцями і замовниками

замовниками			
1.2 Перевірка дотримання положень облікової політики за розрахунками з покупцями замовниками	2.2 Вибіркова перевірка відповідності цін, зазначених в договорах підряду	3.2 Перевірка правильності обліку авансів від покупців	4.2. Перевірка аналітичного обліку розрахунків з покупцями і замовникам

На початку перевірки аудитор вивчає договори, в тому числі строк їх дії, порядок розрахунків і види (наприклад, купівля-продаж), знайомиться з обліковими регістрами, встановлює, як організований і ведеться аналітичний облік по кожному контрагенту.

Аудитор вивчає склад контрагентів, аналізує періодичність розрахунків, суму угоди з кожним з них і формує вибірку так, щоб перевірити контрагентів з найбільшими сумами угод.

Далі, аудитор перевіряє правильність оформлення первинних документів (наявність реквізитів), після цього підтверджується правильність відображення в обліку операцій з продажу товарів, виконання робіт і надання послуг, а потім за розрахунками з покупцями.

Аудитор при перевірці звертає увагу на форми розрахунків і в разі встановлення нестандартних варіантів переглядає план і стратегію і виконує додаткові процедури.

Аудитор шукає некоректні бухгалтерські проводки, які відрізняються від типових, використаних протягом року. Аудитор порівнює дані синтетичного і аналітичного обліку.

Особлива увага приділяється перевірці сум авансів отриманих від покупців, так як ці суми підлягають оподаткуванню ПДВ.

Крім того, аудитор повинен перевірити і підтвердити обґрунтованість відображення в обліку отриманих і пред'явлених претензій та наявність дебіторської заборгованості, строк понад три роки.

В результаті проведення перевірки обліку розрахунків з покупцями і замовниками можуть бути виявлені різні помилки, тому в зв'язку з

вищесказаним робимо висновок про те, що дана ділянка аудиту має велике значення для розвитку і престижу підприємства.

Діяльність, будь-якої комерційної структури схильна до ризиків, які діляться на, внутрішні і зовнішні.

До внутрішніх ризиків можна віднести, наприклад відсутність первинних документів, або не компетентні керівництва.

До зовнішніх ризиків можна віднести конкуренцію на ринку, а так само кризові чинники, які мають місце бути в наш час.

Дуже важливо вміти вчасно визначити максимально допустимий рівень суттєвості негативного впливу, і загрозових факторів кризових проявів аналізуючи різні показники.

Вище описані чинники - це комплекс питань, що становлять одну велику проблему, з якою стикаються керівники підприємств, в сучасних умовах.

Одне з найважливіших напрямів розв'язання проблеми - прийняття комплексу стратегічних рішень з урахуванням факторів ризику.

Треба відзначити, що неоціненну допомогу, в прийнятті важливих, управлінських рішень, надають аналіз діяльності підприємства і результати аудиторської перевірки.

Як видно, дана ділянка аудиту вкрай важливий і досить трудомісткий. Однак, ретельне планування роботи і максимально повний вибір аудиторських процедур для цієї ділянки дозволить сформуванню обґрунтоване об'єктивну думку про достовірність даних бухгалтерського обліку та фінансової (бухгалтерської) звітності в частині розрахунків з постачальниками і покупцями.

3.2. Напрями удосконалення аудиту розрахунків з постачальниками і покупцями

Стратегія проведення аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками розробляється виходячи із норм МСА 300 «Планування». На підготовчій стадії аудиту необхідно оцінити систему внутрішнього контролю підприємства.

З метою оцінки ефективності внутрішнього пропонуємо аудитору проводити тестування, у процесі якого він зможе з'ясувати питання викладені у наступному документі (Додаток В).

Оцінивши систему внутрішнього контролю на підприємстві, вважаємо аудитор повинен переходити до планування аудиту, кінцевим результатом якого є складання плану аудиту (Додаток Д).

Основна мета перевірки - встановити відповідність здійснених операцій за розрахунками з постачальниками з чинним законодавством і достовірність відображення цих операцій в бухгалтерській звітності.

Згідно з основною метою аудитору в першу чергу необхідно перевірити наявність договорів з постачальниками та підрядниками, правильність їх оформлення і відповідність змісту договорів економічному глузду укладених угод.

В ході аудиту підлягають перевірці:

- а) надходження ТМЦ, в тому числі невідфактуровані поставки і поставки, забезпечені векселями;
- б) виставлені постачальникам претензії;
- в) списані безнадійні до стягнення борги;
- г) видані аванси і отримані комерційні кредити.

При цьому особлива увага повинна бути приділена простроченій заборгованості та заборгованості зі строком позовної давності. Аудитору слід з'ясувати причини виникнення такої заборгованості та уточнити, які заходи були прийняті до її стягнення. При наявності дебіторської заборгованості необхідно встановити дату і причину її виникнення.

У разі, якщо серед контрагентів підприємства є постачальники-нерезиденти, які здійснюють поставки за іноземну валюту, слід з'ясувати, як

вівся облік курсових різниць, і уточнити, чи проводився перерахунок залишків за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» на звітну дату.

Основні джерела інформації для перевірки даного розділу обліку: договори з постачальниками та підрядниками, рахунки-фактури, митні декларації, накладні на що надійшли ТМЦ, акти виконаних робіт; документи оплати постачальникам (касові, банківські, акти про взаємозаліки), журнали реєстрації рахунків-фактур, книга покупок, реєстри аналітичного і синтетичного обліку.

Типові помилки:

1. У частині організації первинного обліку:

- арифметичні помилки при фіксуванні оперативного факту (при вимірюванні кількості, ваги, розмірів);

- несвоєчасна реєстрація оперативного факту на носії інформації;

- реєстрація господарських операцій в документах неуніфікованих форми;

- відсутність необхідних реквізитів, які надають документа юридичну силу;

- порушення, допущені при оформленні первинного документа (заповнення засобами, що не допускають їх довготривале зберігання, порушення при внесенні виправлень);

- відсутність графіків документообігу;

- помилки при реєстрації документа (кількісні або якісні розбіжності при перенесенні даних з документа в облікові реєстри);

- несвоєчасна реєстрація документа в обліковому реєстрі.

2. У частині організації бухгалтерського та податкового обліку:

- перекриття заборгованості одного контрагента авансами, виданими іншому контрагенту;

- несвоєчасне списання заборгованості в зв'язку з неправильним обчисленням строків позовної давності;

- відшкодування вхідного ПДВ по невідфактурованих поставання;
- відсутність коригування по списаних на витрати, раніше відображених як невідфактуровані поставки, документи за якими надійшли і мають невідповідності з раніше відображеними в обліку показниками;
- відшкодування вхідного ПДВ щодо поставок, забезпеченим виданими організацією власними векселями;
- несвоєчасне пред'явлення претензій постачальникам, відображення на рахунку 374 субрахунок «Розрахунки за претензіями» нереальних сум;
- рахункові помилки при обчисленні курсових різниць;
- неправильне відображення на рахунках сумових різниць;
- списання безнадійного боргу на рахунок інших доходів і витрат при наявності раніше утвореного резерву під цю заборгованість;
- неправомірне визнання заборгованості безнадійною та її списання за рахунок резерву по сумнівних боргах;
- відсутність аналітичного обліку по постачальниках, неоплаченим вчасно розрахунковими документами, невідфактурованих поставання, авансами виданими, виданими векселями.

Під час перевірки розрахунків з рахунка 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» слід уточнити правильність ведення аналітичного обліку розрахунків і повноту відображення всіх проведених операцій щодо розрахунків з покупцями й замовниками.

Аудитору слід ретельно перевірити повноту і своєчасність розрахунків покупців за придбану ними продукцію.

Перевірка дотримання діючої кореспонденції рахунків щодо розрахунків з покупцями та замовниками дає змогу виявити помилки у відображенні розрахункових операцій та встановити факти умисного перекручення облікових даних з метою приховування зловживань.

Якщо аудитом виявлена тривала заборгованість окремих покупців, то за даними первинних документів (рахунків-фактур, товарно-транспортних накладних тощо), які підтверджують її виникнення, та за актом взаємної

звірки розрахунків можна встановити причини несвоєчасних розрахунків і винних у цьому осіб.

З метою оперативного управління заборгованістю і запобігання прострочення терміну позовної давності з усіма його негативними наслідками необхідно проводити розподіл дебіторської заборгованості за термінами її виникнення. Для цього необхідно вести облік дебіторської заборгованості за термінами її виникнення. Варто зазначити, що особливу увагу звертають на динаміку дебіторської заборгованості, тобто встановлюють чи є ця заборгованість поточною, чи простроченою. Для цього залучають дані Приміток до річної фінансової звітності та аналітичні дані первинного обліку.

Виходячи з зазначеного, дебіторську заборгованість за розрахунками з покупцями і замовниками ТОВ «Новий Заповіт» аудитор доцільно контролювати відповідно до її видів: нормальна, прострочена та безнадійна, як зображено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Запропонована схема здійснення аудиту дебіторської заборгованості на ТОВ «Новий Заповіт»

На достовірність аудиторських доказів впливає їх джерело та характер. Вона залежить від конкретних обставин, за якими їх одержують.

Коли аудитор використовує інформацію, створену працівниками господарства, для виконання аудиторських процедур, йому слід отримати аудиторські докази щодо точності та повноти інформації.

Отримання аудиторських доказів щодо повноти та точності інформації, створеної інформаційною системою обліку господарства, можна здійснювати одночасно з фактичною аудиторською процедурою, застосованою до інформації, оскільки отримання таких доказів є невід'ємною частиною самої аудиторської процедури.

Аудитор може використовувати один чи кілька типів аудиторських процедур. У рамках удосконалення аудиту простроченої та безнадійної дебіторської заборгованості ТОВ «Новий Заповіт» запропоновано перелік аудиторських процедур для встановлення реальності, повноти дебіторської заборгованості підприємства, який представлений у додатку Е.

У межах виконання досліджених аудиторських процедур при проведенні аудиту дебіторської заборгованості ТОВ «Новий Заповіт» необхідне їх належне документування в робочих документах аудитора.

Однією з форм робочої документації може стати запропонована форма тесту внутрішнього контролю дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями і замовниками, приклад якого приведений у додатку Є.

Типові помилки і недоліки обліку розрахунків з покупцями і замовниками, постачальниками і підрядниками:

- 1) відсутність договорів з покупцями і постачальниками або неправильне їх оформлення;
- 2) заміна справжніх документів їх копіями, які не завіреними в установленому порядку;
- 3) неналежне ведення обліку (недостовірність аналітичного обліку, формальне проведення інвентаризації розрахунків і т. ін.);
- 4) неналежне оформлення і необґрунтоване пред'явлення претензій за договорами;
- 5) несвоєчасне пред'явлення претензій покупцям, постачальникам;
- 6) відображення на рахунках бухгалтерського обліку нереальною дебіторської і кредиторської заборгованості;
- 7) неправильне або неправомірне відображення на рахунках обліку сум ПДВ, виділених в рахунках постачальників;
- 8) некоректна кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку;
- 9) несвоєчасне оприбуткування товарно-матеріальних цінностей, отриманих від постачальників;

- 10) підробка документів і складання фіктивних зобов'язань для забезпечення неправомірних касових виплат;
- 11) рахункові помилки при відображенні розрахунків з покупцями і замовниками, постачальниками і підрядникам (при вимірюванні кількості, маси, розмірів і т. ін.);
- 12) реєстрація господарських операцій в документах неуніфікованих форми;
- 13) наявність незаповнених обов'язкових реквізитів в документах;
- 14) помилки при реєстрації документа, несвоєчасна реєстрація документа в обліковому реєстрі;
- 15) недотримання термінів зберігання документації в архіві;
- 16) знищення первинних документів без акту про списання документів до знищення;
- 17) несвоєчасне списання заборгованості зі строком позовної давності;
- 18) необгрунтоване відображення податкового вирахування з ПДВ (наприклад, по невідфактурованих поставання і т. ін.);
- 19) коригування по списаних на витрати товарно-матеріальних цінностей (робіт, послуг), раніше відображених як невідфактуровані поставки, документи за якими надійшли і мають невідповідності з раніше відображеними в обліку.

Для удосконалення процесу контролю за розрахунками з покупцями та станом дебіторської заборгованості на підприємстві необхідно внести певні корективи і в систему автоматизованого обліку, раніше запропонованої програми «1С:Бухгалтерія ПРОФ». А саме ланки первинного обліку. Дебіторська заборгованість виникає в момент відпуску товару покупцеві, тобто, виписки видаткової накладної. Тому доцільно зробити так, щоб при наявності простроченої заборгованості у покупця, відвантаження йому продукції блокувалися програмою. Це допоможе уникнути помилок через людський фактор, адже підприємство співпрацює з великою кількістю

дебіторів і бухгалтер фізично не може пам'ятати всі строки погашення по ним.

Значний прогрес при проведенні аудиту розрахунків з покупцями і замовниками може бути досягнутий за рахунок використання комп'ютерної техніки. Під час аудиту використовуються портативні комп'ютери, які підвищують продуктивність праці аудиторів. Застосування цієї техніки забезпечує оперативність і більшу точність виконання аудиторських процедур. Використання комп'ютерних програм в аудиті вимагає розроблення спеціальних методик для визначення стану підприємства, де надаються аудиторські послуги. Найбільш поширеними програмними засобами проведення аудиту є такі програмні продукти: Audit XP «Комплекс Аудит», «ЭкспрессАудит: ПРОФ», «Помощник Аудитора» та інші.

Використання цих програмних засобів при аудиті дебіторської і кредиторської заборгованості дає можливість інформувати про недотримання термінів погашення заборгованості; автоматично вводити операції у відповідні реєстри; оперативно відстежувати заборгованість, терміни її виникнення і розподілу в розрізі категорій; списувати безнадійну заборгованість; аналізувати і приймати відповідні рішення щодо зменшення заборгованості.

Введення ланки аудиту та супутніх аудиту послуг в систему обробки бухгалтерської інформації дає важливий результат: підвищує її достовірність та якість. Ряд виявлених викривлень у бухгалтерській документації, що стосується розрахунків за товарними операціями може бути виправлено прямо в ході аудиторської перевірки. Інші виявлені викривлення і порушення правил ведення бухгалтерського обліку, як правило, повністю або частково виправляється економічним суб'єктом у наступному звітному періоді. Крім цього, аудит супроводжується консультаціями, що може суттєво підвищити якість бухгалтерської інформації в майбутньому.

Впровадження комп'ютерних технологій обробки облікової інформації стало однією з визначних досягнень науки і управління. Система обліку

підприємства серйозно впливає на методики ревізії та принципи аудиту. Аудитор на стадії підготовки до перевірки господарюючого суб'єкту повинен вивчити організаційно-технічне забезпечення контролю та визначити потреба в залученні на дослідження його надійності технічних фахівців. Під час проведення аудиту у системі комп'ютерного опрацювання даних зберігаються мета аудиту й основні елементи його методології.

Тестування системи комп'ютерного опрацювання даних передбачає проведення тесту на повноту відображення на машинних носіях вихідної інформації та щодо відповідності комп'ютерних і документованих даних. Якщо ця система електронної обробки інформації не забезпечує такої відповідності, то аудитор може дійти невтішного висновку про недостовірності вихідній інформації, отриманого результаті опрацювання даних. Якщо ця система збирання й реєстрації даних не дозволяє досягти вищевказаного відповідності, слід порушувати питання про неможливість використання такої системи і необхідність відновлення бухгалтерського обліку з урахуванням достовірних даних.

Аудитору слід також перевірити повноту і правильність реєстрації вихідних даних в комп'ютер іншої системі. Повнота введення інформації означає, що необхідні дані, які у первинних документах, включені у систему обробки.

Також аудитор повинен оцінити можливості системи комп'ютерного опрацювання даних у частині:

- гнучкого реагування зміни господарського, податкового чи іншого законодавства з погляду налаштування програмного забезпечення;
- формування бухгалтерської і внутрішньої управлінської звітності;
- здійснення аналітичних процедур;
- розширення функцій комп'ютерної системи.

Аудитор повинен оцінити кваліфікацію бухгалтерського персоналу у сфері комп'ютерного опрацювання даних, зокрема: чи мають фахівці

відповідно вищу чи середня спеціальна освіта, чи пройшли курс навчання у галузі інформаційних технологій.

Правилом (стандартом) аудиторської діяльності «Проведення аудиту за допомогою комп'ютерів передбачені наступні вимоги до використовуваних в аудиті програмних засобів:

- аналіз змісту формованої в бухгалтерії економічного суб'єкта бази даних, якщо така існує і доступна;
- контроль показників, що містяться в регістрах бухгалтерського обліку економічного суб'єкта;
- тестування алгоритмів, використовуваних в автоматизованій системі бухгалтерського обліку;
- контроль відповідності показників, що містяться у форматах бухгалтерської звітності, даним бухгалтерських регістрів або бази даних, що формується в бухгалтерії при обробці первинних документів;
- використання можливостей пошуково-довідкових інформаційних систем у області нормативних і законодавчих актів, що регламентують бухгалтерський облік і аудит;
- формування аудиторської документації (робочої і підсумкової)» [25].

Слід зазначити той факт, що на ринку комп'ютерних програм сьогодні присутні тільки три спеціалізовані продукти, направлено на рішення задач аудиту: «Помічник аудитора» компанії «ДИЦ» і «Експрес-аудит», «Асистент аудитора» консалтингової групи «Терміка» (Москва), що свідчить про відсутність загальноприйнятих принципів автоматизації аудиту.

Досліджуючи, як перевірені в обліку господарські операції, аудитор висловлює приватну думку про достовірність відображення кожної операції, що перевіряється, як мінімум по двох рахунках робочого плану рахунків. Приватні думки аудитора фіксуються в базі даних.

Отже, аудит розрахунків з постачальниками і покупцями сприяє зміцненню договірної і розрахункової дисципліни, виконання зобов'язань по поставкам продукції в заданому асортименті і якості, підвищенню

відповідальності за дотримання платіжної дисципліни, скорочення дебіторської та кредиторської заборгованості, прискоренню оборотності оборотних коштів і, отже, поліпшенню фінансового стану підприємства.

3.3. Аналіз розрахунків з покупцями і постачальниками

В рамках аналізу розрахунків з постачальниками і покупцями необхідно провести аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості, так як саме за станом заборгованостей ТОВ «Новий заповіт» можна робити висновок про якісний рівень розрахунків з постачальниками і покупцями.

Основні постачальники ТОВ «Новий Заповіт» представлені у Додатку Ж, покупці – у Додатку З.

Аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості є значущою складовою фінансового аналізу в організації і дозволяє виявляти не тільки показники поточної платоспроможності компанії, але і безпосередньо чинники, які надають найбільший вплив на їх динаміку, а крім цього робити оцінку кількісних і якісних тенденцій зміни фінансового стану організації в перспективі.

Аналіз розрахунків з дебіторами і кредиторами проводиться за даними звітності ТОВ «Новий заповіт» за 2015-2019 роки, зокрема за даними бухгалтерського балансу.

Дебіторська заборгованість Товариства по покупцях і замовникам, з бюджетом і іншим на 31.12.2019 р склала 6 786 тис. грн.

Структура і динаміка дебіторської заборгованості представлена в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Структура і динаміка дебіторської заборгованості ТОВ «Новий Заповіт», тис. грн.

Вид	На 31.12.2015р.	На 31.12.2017р.	Відхилен- ня	На 31.12.2019р	Відхилен -ня	Питома вага
-----	--------------------	--------------------	-----------------	-------------------	-----------------	----------------

заборгованості						(2019р.) %
Дебіторська заборгованість	8491	11801	+3310	6786	-5015	100,0
У тому числі						
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1875	9878	+8003	3246	-6632	47,8
З бюджетом	4	686	+682	52	-634	0,8
Із внутрішніх розрахунків	32	-	-	-	-32	-
Інша поточна заборгованість	6580	1237	-5343	3488	+2251	51,4

У 2017 року спостерігається збільшення дебіторської заборгованості щодо минулого 2015 року, відхилення склало 3310 тис. грн. А у 2019 році простежується значне зменшення заборгованості, в 2017 році вона становила 11801 тис. грн., а в 2019 - 6 786 тис. грн. (відхилення - 5015 тис. грн. в порівнянні з попереднім періодом). Зменшення дебіторської заборгованості відбулося, в основному, за рахунок дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги то б то розрахунків з покупцями (питома вага в загальній сумі дебіторської заборгованості склала 47,8%). У структурі заборгованості основними боржниками є підприємства покупці сільськогосподарської продукції. Заборгованість носить поточний характер.

Тепер розрахуємо питому вагу дебіторської заборгованості (ДЗ) в загальному обсязі оборотних коштів (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Питома вага дебіторської заборгованості в загальному обсязі оборотних коштів ТОВ «Новий Заповіт», тис. грн.

Вид заборгованості	На 31.12.15	Питома вага ДЗ в загальному обсязі оборотних активів, %	На 31.12.17	Питома вага ДЗ в загальному обсязі оборотних активів, %	На 31.12.19	Питома вага ДЗ в загальному обсязі оборотних активів, %

Дебіторська заборгованість	8491,0	51,4	11801,0	23,6	6786,0	9,5
Оборотні активи	16524,0	100,0	50026,0	100,0	71152,0	100,0

Питома вага дебіторської заборгованості показує, яка частина оборотних коштів підприємства відвернута в розрахунки. Аналізуючи бухгалтерський баланс Товариства за попередні роки, можна побачити, що дебіторська заборгованість із року в рік зменшує питому вагу в загальному обсязі оборотних активів підприємства.

Чим менша частка дебіторської заборгованості в загальному обсязі поточних активів, тим більш мобільна структура оборотних активів Товариства. У 2019 році відсоток питомої ваги склав 9,5%. Зменшення значення цього показника розглядається як позитивний прояв, так як гроші повертаються вчасно і приймають участь у діяльності підприємства.

В ході економічного аналізу кредиторської заборгованості необхідно вивчати наявність, склад і структуру кредиторської заборгованості, частоту і причини створення простроченої кредиторської заборгованості.

Аналіз складу, структури і динаміки кредиторської заборгованості ТОВ «Новий Заповіт» представлено в таблиці 3.4.

Дані таблиці 3.4 свідчать про зростання кредиторської заборгованості ТОВ «Новий Заповіт» на кінець 2019 року в порівнянні з цією ж датою 2017 року на 2699,0 тис. грн., або на 9,4%. Найзначнішого збільшення зазнала кредиторська заборгованість з бюджетом. Темп росту складає 334,8%. Загальна сума заборгованості за товари, роботи, послуги зменшилась на 3030 тис. грн. Слід відмітити також зменшення суми заборгованості по іншим поточним зобов'язанням на 1091 тис. грн., або на 51,4%.

Таблиця 3.4

Кредиторська поточна заборгованість ТОВ «Новий Звіт»

(суми, тис. грн.)

№	На 31.12.2017р	На 31.12.2019р	Абсолютна зміна (+, -)	Темп зміни
---	----------------	----------------	---------------------------	---------------

з/п	Види зобов'язань	Сума	Питома вага, %	Сума	Питома вага, %	за сумою	за питоною вагою	суми, %
1.	Короткострокові кредити банків	18212	63,4	23910	76,0	+5698	+12,6	+31,3
2.	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	7979	27,7	4949	15,7	-3030	-12,0	-38,0
3.	Поточні зобов'язання за розрахунками:							
	- з бюджетом;	328	1,1	1426	4,5	+1098	+3,4	+334,8
	- зі страхування	-	-	-	-	-	-	-
	- з оплати праці	128	0,4	151	0,5	+23	+0,1	+18,0
	- за одержаними авансами	-	-	-	-	-	-	-
	Інші поточні зобов'язання	2120	7,40	1030	3,3	-1090	-4,1	-51,4
4.	Разом поточних зобов'язань	28767	100,0	31466	100,0	+2699	-	+9,4

Відбулися певні зміни в структурі кредиторської поточної заборгованості. В загальній сумі поточної кредиторської заборгованості ТОВ «Новий Заповіт» найбільшу питому вагу на 31.12.17 р. займала заборгованість за короткострокові кредити банків – 63,4 %, а на 31.12.19р. вона склала – 76,0%.

Слід відмітити як позитивний факт відсутність простроченої кредиторської заборгованості у підприємства.

Розглянемо співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Новий Заповіт».

У процесі аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості необхідно складати розрахунковий баланс шляхом порівняння цих видів заборгованості (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Розрахунковий баланс співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Новий Заповіт», тис. грн

Показник	На 31.12.2017р.	На 31.12.2019р.	Відхилення	
			тис. грн.	%
Дебіторська заборгованість	11801,0	6786,0	-5015,0	-42,5
Кредиторська заборгованість	28767,0	31466,0	+2699,0	+9,4
Активне сальдо	-	-	-	-
Пасивне сальдо	-16966,0	- 24680	-	-

На кінець 2017, 2019рр. пасивне сальдо балансу свідчило про перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською. Причому співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей у 2017 році було 1:2,4, а у 2019 році – 1:5,6. Таке співвідношення є нерациональним, оскільки кредиторська заборгованість не повинна перевищувати дебіторську заборгованість більше ніж на 10%. Це свідчить про неспроможність підприємства виконати всі зобов'язання в короткій строк.

Отже, на підприємстві, із року в рік ведеться робота щодо своєчасного стягнення дебіторської заборгованості з покупців і замовників. ТОВ «Новий Заповіт» від постачальників і підрядників вимагають дотримуватися умов договорів поставки.

Зі своїми борговими зобов'язаннями ТОВ «Новий Заповіт» намагається розплачується вчасно, але не завжди це виходить.

Висновки до третього розділу

1. Для забезпечення впевненості власника у законності і ефективності діяльності підприємства та підтвердження фінансової звітності, яка використовується зацікавленими сторонами, проводиться внутрішній контроль, який здійснюється економістом товариства і зовнішній –

аудиторською фірмою «Агро-Баланс». З урахуванням організаційно-правової форми, особливостей діяльності та згідно із законодавством України ТОВ «Новий Заповіт» не зобов'язане залучати зовнішнього аудитора для здійснення перевірки відповідності ведення обліку підприємства нормативним положенням, але керівник підприємства вважає, що ці роботи проводити потрібно.

Аудиторська перевірка на підприємстві проводилась декілька разів, остання - у 2015 році, але на жаль, не одного разу не здійснювався аудит за станом розрахунків з постачальниками і покупцями.

2. Стратегія проведення аудиту розрахунків з постачальниками і покупцями розробляється виходячи із норм МСА 300 «Планування». На підготовчій стадії аудиту необхідно оцінити систему внутрішнього контролю підприємства.

Оцінивши систему внутрішнього контролю на підприємстві, вважаємо аудитор повинен переходити до планування аудиту, кінцевим результатом якого є складання плану аудиту.

3. Аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості є значущою складовою фінансового аналізу в підприємства і дозволяє виявляти не тільки показники поточної платоспроможності підприємства, але і безпосередньо чинники, які надають найбільший вплив на їх динаміку, а крім цього робити оцінку кількісних і якісних тенденцій зміни фінансового стану підприємства в перспективі.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідивши ведення обліку, аудиту та здійснивши аналіз розрахунків з постачальниками і покупцями у ТОВ «Новий Заповіт» було зроблено наступні висновки:

1. Розрахунки є початковим і завершальним етапом кругообігу коштів. Отже, безперервне відновлення циклів обороту коштів підприємства забезпечується своєчасними розрахунками і платежами, як з постачальниками, так і з покупцями. Час кругообігу залежить від організації розрахункових операцій, форм, що застосовуються і процедури розрахунків.

2. В Україні безготівкові розрахунки можуть здійснюватися із застосуванням платіжних інструментів у формі:

- 1) платіжного доручення;
- 2) платіжної вимоги–доручення;
- 3) платіжної вимоги;
- 4) розрахункового чека;
- 5) акредитива;
- 6) інкасового доручення (розпорядження);
- 7) векселів;
- 8) банківської платіжної картки.

Проаналізувавши всі достоїнства і недоліки форм безготівкових розрахунків, можна зробити висновок про те, що зараз, найбільш поширеними є платіжні доручення, тому що вони прості і зручні у використанні.

3. Для обліку та узагальнення інформації про розрахунки з постачальниками та підрядниками призначено пасивний балансовий рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», а для обліку та узагальнення інформації про розрахунки з покупцями і замовниками – активний балансовий рахунок 36 «Розрахунки з постачальниками і замовниками».

Чітка організація обліку розрахунків з покупцями і замовниками має велике значення, так як здійснює безпосередній вплив на швидкість обертання обігових коштів, а своєчасність надходження – вибуття грошових коштів веде до зростання рівня платоспроможності та абсолютної ліквідності будь-якого господарюючого суб'єкта.

4. Аудит розрахунків з постачальниками і покупцями складається з наступних завдань:

- визначення відсотка реальної заборгованості;
- підтвердження відсотка простроченої заборгованості;
- обчислення відсотка заборгованості, з вичерпаним позовної терміном;
- виявлення правильності та обґрунтованості списання заборгованості.

5. ТОВ «Новий Заповіт» знаходиться в районному центрі Гуляйполя, Запорізької області. Зробивши комплексну рейтингову оцінку ТОВ «Новий Заповіт» та розрахувавши інтегрований показник фінансового стану можна зробити висновок, що господарство відноситься до класу "А", його фінансова діяльність знаходиться на високому рівні, що свідчить про можливість своєчасного виконання зобов'язань за кредитними операціями, зокрема погашення основної заборгованості та відсотків за кредитом відповідно до умов кредитного договору, економічні показники перебувають у межах встановлених критеріїв.

6. Робота бухгалтерської служби на ТОВ «Новий Заповіт» організовується безпосередньо його керівництвом та передбачає визначення прав і обов'язків головного бухгалтера, підлеглих йому облікових працівників, визначає побудову бухгалтерської служби, її місце в системі управління та взаємодію з іншими підрозділами підприємства. на підприємстві облік ведеться за журнально-ордерною формою обліку із частковою автоматизацією. Затверджено Наказ «Про облікову політику підприємства». Графік документообігу створений, але не виконується.

7. Розрахунки з постачальниками і покупцями в ТОВ «Новий Заповіт» здійснюються, як правило у безготівковій формі через банк за допомогою документів: платіжних доручень, платіжних-вимог доручень. Ведення первинного обліку здійснюється належним чином згідно всіх положень та вимог.

8. Аудиторська перевірка на підприємстві проводилась декілька разів, остання - у 2015 році, але на жаль, не одного разу не здійснювався аудит за станом розрахунків з постачальниками і покупцями.

9. В ході аналізу дебіторської та кредиторської заборгованостей з'ясувалось, що на 31.12.19р. кредиторська заборгованість перевищує дебіторську у 5,6 рази. Таке співвідношення є нераціональним, оскільки кредиторська заборгованість не повинна перевищувати дебіторську заборгованість більше ніж на 10%.

Підводячи підсумок виконаної роботи і приведених висновків, вважаємо доцільним запропонувати наступні пропозиції:

1. Вважаємо, що при виборі постачальників потрібно враховувати ряд умов: цінова конкурентоспроможність, умови платежу, гарантійні строки, ремонт і після продажне обслуговування, відповідність продукції постачальника стандартам якості, можливість закупівель безпосередньо у виробників або оптовиків, географічне місце розташування, основні види діяльності та фінансовий стан, виробнича потужність та обсяги випуску продукції за останні роки.

2. Для відображення юридичних зобов'язань доцільно використовувати позабалансовий рахунок 042 «Непередбачені зобов'язання» та примітки до фінансової звітності.

3. Запропоновано відкриття субрахунків другого порядку, які відобразатимуть прострочену та відстрочену заборгованості, а також заборгованість, термін сплати якої ще не настав.

4. Для вдосконалення розрахунків із постачальниками пропонуємо ввести документ під назвою «Реєстр документів до сплати».

5. Доцільно також внести корективи щодо відображення кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками до Балансу (Звіту про фінансовий стан): під рядком 1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» додати рядок 1616 із назвою «У

тому числі прострочена кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги».

7. Пропонуємо в наказі про облікову політику додати пункт щодо зобов'язань підприємства.

8. В Наказі про облікову політику щодо дебіторської заборгованості необхідно визначити її класифікацію, рахунки для обліку дебіторської заборгованості, методика і дату визначення резерву сумнівних боргів, документообіг.

9. Якісно проводити інвентаризацію кредиторської та дебіторської заборгованостей, термін їх проведення зафіксувати в Наказі про облікову політику підприємства.

10. Пропонуємо посилити контроль за своєчасністю сплати кредиторських сум та стягнення дебіторської заборгованості постачальників та покупців, дотримуватись правил ведення претензійної роботи щодо стягнення заборгованостей.

11. Вважаємо доцільно проводити незалежну перевірку розрахунків з постачальниками та покупцями на підприємстві. В ході аудиторських перевірок доцільно користуватися робочими документами, які були нами розроблені.

12. В ході аналізу діяльності підприємства обов'язково здійснювати аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості.

13. Пропонуємо повністю автоматизувати облік ТОВ «Новий Заповіт» з використанням програмного продукту «1С:Бухгалтерія 8 ПРОФ».

14. По стягненню заборгованостей з метою прискорення оборотності грошових коштів пропонуємо:

- створити стимули своїм клієнтам шляхом надання спеціальних знижок;

- створити систему оцінки клієнтів, встановити формальні ліміти кредиту кожного покупця, які будуть визначатися оцінкою фінансового становища конкретного покупця;

- зробити менеджерів з продажу відповідальними за спостереженням і оновленням статусу покупця;

- розглянути можливість продажу дебіторської заборгованості банку.

Підприємство для зменшення витрат може дотримуватися наступних рекомендацій щодо розмежування виплат кредиторам за ступенем пріоритетності:

- розділити постачальників на категорії за ступенем їх важливості для діяльності і прибутковості підприємства, налагодити співпрацю з важливими постачальниками;

- відкласти здійснення платежів менш важливим постачальникам;

- знайти альтернативних постачальників, що пропонують більш вигідні умови співпраці, і використовувати цю інформацію для подальших переговорів з нинішніми постачальниками.

Для ефективного управління фінансовими результатами підприємства ТОВ «Новий Заповіт» необхідно виробити комплекс заходів з управління кредитно-грошовими відносинами підприємства, що реалізуються в певному порядку відповідальною структурою для вирішення взаємопов'язаних завдань відновлення, зміцнення і розширення фінансів.

Раціональна організація обліку, контролю та аналізу за станом розрахунків з постачальниками і покупцями сприяє зміцненню договірної і розрахункової дисципліни, виконання зобов'язань по поставкам продукції в заданому асортименті і якості, підвищенню відповідальності за дотримання платіжної дисципліни, скорочення дебіторської та кредиторської заборгованості, прискоренню оборотності оборотних коштів і, отже, поліпшенню фінансового стану підприємства.

Вважаємо, що дотримуючись наведених вище рекомендацій робота бухгалтерської служби ТОВ «Новий Заповіт» з ведення обліку, аудиту та аналізу розрахунків з постачальниками і покупцями буде покращена.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агаркова О. А. Проблемні аспекти обліку розрахунків з постачальниками [Електронний ресурс] / О. А. Агаркова // Стратегічні питання світової науки. – 2012. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/5_SWMN_2012/Economics/7_101448.doc.htm.
2. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. (для студентів вищих навчальних закладів) / О.Я. Базилінська. — К.: Центр учбової літератури, 2008 — 328 с.
3. Басюк А. Удосконалення аналітичного обліку розрахунків з контрагентами в умовах його автоматизації / А. Басюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/32_PRNT_2013/Economics.
4. Беликов О. Договорные отношения / О. Беликов // Экспресс анализ законодательных и нормативных актов. – 2010. – № 5- 6 (735-736). – С. 74-79.
5. Бойчук А.А. Актуальні проблеми облікової політики / А.А. Бойчук // Сталий розвиток економіки: [всеукр. наук.-виробн. журнал]. – 2012. – № 2. – С. 56-58.
6. Бондаренко О.М. Проблеми формування облікової політики. Напрями її удосконалення / О.М. Бондаренко, М.П. Білан // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: [зб. наук. праць]. – 2011. - Вип. 31 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/344>
7. Бразілій Н. М. Внутрішній аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками як шлях вдосконалення системи внутрішнього контролю підприємства [Електронний ресурс] / Н. М. Бразілій, О. О. Лисенко // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. – 2012. – № 30 (1). – С. 20–26.
8. Васільєва Л.М. Сутність облікової політики, її значення і вимоги, які до неї пред'являються / Л. М. Васільєва // Ефективна економіка: [електронне

наукове фахове видання]. – 2013. - № 6 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2131>

9. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками / Г.В. Власюк // Держава та регіони / Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – № 5. – С. 40–44.

10. Вовк М.О. Формування елементів облікової політики підприємства щодо звітних сегментів / М.О. Вовк // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. - Випуск 3. – С. 831-834.

11. Гаркавін Р. Розрахункові операції / Р. Гаркавін // Дебет-Кредит: школа бухгалтера. – 2004. – № 27. – С. 4.

12. Дебіторська та кредиторська заборгованість в системі управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств / О. Є. Гудзь // Облік і фінанси АПК. – 2014. – № 1–2. – С. 65 – 70.

13. Захаров В.С., Прохорова В.М. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками/ Захаров В.С., Прохорова В.М. // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу, Випуск №1(28), 2016. – С.96-108.

14. Лобова А.О., Погорелова Т.П. Актуальні питання обліку розрахунків з постачальниками та шляхи його удосконалення на сільськогосподарських підприємствах/ А.О. Лобова, Т.П. Погорелова // Облікова, фінансова та управлінська діяльність підприємств в умовах нестійкої економіки: колективна монографія / за заг. ред. І.П. Приходька – Дніпро: Пороги, 2020. -С.27-36.

15. Лобова А. Шляхи вдосконалення аналізу розрахунків з постачальниками та покупцями/ матеріали XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (29-30 жовтня 2020р. м. Дніпро) Дніпро: Видавничо-поліграфічний центр «Гарант СВ». – Том 1., 2020. – С. 49-50.

16. Лобова А., Погорелова Т. Теоретичні основи аудиту розрахунків з постачальниками і покупцями/ матеріали XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (29-30 жовтня 2020р. м. Дніпро) Дніпро: Видавничо-поліграфічний центр «Гарант СВ». – Том 1., 2020. – С. 40-42.

17. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

18. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління: [монографія] / Є.В. Калюга. – К.: Ельга, Ніка Центр, 2014. – 360 с.

19. Киян А.В., Ярмолюк О.Ф. Облік і контроль розрахунків з постачальниками та покупцями/ Киян А.В., Ярмолюк О.Ф.// Молодий вчений, Випуск №10 (24), 2018. – С.77-80.

20. Кулик В.А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку: [монографія] / В.А. Кулик. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2014. –373 с.

21. Левицька С.О. Облікова політика підприємства в контексті економічних реформ / С.О. Левицька // Вісник Львівської комерційної академії. – Львів : Вид-во Львівської комерційної академії, 2011. – Вип. 35. – С. 218-222.

22. Лозова Т.І. Облікова політика: проблеми формування. / Т.І. Лозова // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ: [науковий збірник]. – Кривий Ріг: Вісник КЕІ КНЕУ. - 2009. - № 1 (17). - С. 59-70.

23. Майданевич П. М. Аудит: навч. посіб. / П. М. Майданевич, О. І. Волошина. — Сімферополь: ПП «Підприємство Фенікс», 2008. — 700 с.

24. Маркус О.В., Романюк І.О. Напрями удосконалення управлінського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками як інструмента

контролю платоспроможності підприємства / Маркус О.В., Романюк І.О. // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка», Випуск №5, 2014.

25. Міжнародний стандарти аудиту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

26. МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/index.php?option=com>

27. МСА 230 «Аудиторська документація» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/index.php?option=com>

28. МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/index.php?option=com>

29. МСА 500 «Аудиторські докази» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/index.php?option=com>

30. МСА 520 «Аналітичні процедури» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apu.com.ua/index.php?option=com>

31. Мушинський В. В. Внутрішньогосподарський контроль забезпечення виконання зобов'язань підприємства та фактів їх зміни: методичний підхід [Електронний ресурс] / В. В. Мушинський // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – № 1 (22). – С. 263-279.

32. Мушинський В.В. Формування облікової політики щодо виконання та зміни зобов'язань підприємства з урахуванням інтересів користувачів / В.В. Макушинський // Зимові читання, присвячені видатним вченим в галузі бухгалтерського обліку, аналізу і контролю: збірник тез Одинадцятої Всеукраїнської наукової Internet-конференції ЖДТУ. - С. 76-78 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/5456/1/76.pdf>

33. Міщук С.В. Проблемні аспекти обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Майбутнє – аудит», (м.

Кривий Ріг, 1 грудня 2008 р.) / С.В. Міщук, Ю.П. Товпаш. – Кривий Ріг, 2008. – С. 184-185.

34. Наказ Державного комітету статистики України від 04.08.2008 р. № 265 «Про затвердження Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження «1-Б «Звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0780-08>.

35. Наказ Державного комітету статистики України від 20.07.2009 р. № 271 «Про затвердження Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-Б «Звіт про фінансові результати» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0731-09>.

36. Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

37. Національний положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від лют. 2013 р. № 73 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

38. Облікова політика: [навчальний посібник] / [за ред. Г.М. Давидова]. – К.: Знання, 2010. – 479 с.

39. Огійчук М.Ф., Плаксієнко В.Я., Панченко Л.Г. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник. – 5-те вид., пер. і доп. За ред. М.Ф.Огійчук. – К.: Алерта, 2014. – С.979.

40. Омельницька З. Інвентаризація розрахунків із контрагентами/ З. Омельницька // Бібліотека «Баланс» практичне керівництво. – 2015. – № 19. – Режим доступу: file:///C:/Users/Tonya/Downloads/biblioteka-balans-prakticheskierukovodstva_9938_theme2_12_10_15_ua.pdf.

41. Організація бухгалтерського обліку фінансових результатів: форми та методи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/accountant/17500>.

42. Організація бухгалтерського обліку: [навч. посібник для студентів вузів «Облік і аудит»] / Ф. Ф. Бутинець, О. В. Олійник, М. М. Шигун, С. М. Шулепова; 2-е вид., доп. і пре роб. – Житомир: ЖІТІ, 2013. – С.567.

43. Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова Національного банку України від 21 січня 2004 року №22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04#Text>

44. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>

45. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

46. Пантелеєв В.П. Словник бухгалтера та аудитора / В.П. Пантелеєв, О.С. Сніжко. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. Агентство», 2009. – 239 с.

47. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.

48. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.

49. Практичний аудит: анфас та профіль / [А. Клімов, О. Міронова, В. Пантелеєв, К. Утенкова]; за ред. В.Ю. Лісіної. – Х.: Фактор, 2010. – 720 с.

50. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013

р. № 635 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtkk.com.ua/show/2cid010244.html>.

51. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [Електронний ресурс]: наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>.

52. Прохорова В. М. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками [Електронний ресурс] / В. М. Прохорова, Я. М. Демченко // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Сер.: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – 2014. – Вип. 1. – С. 96-108. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2014_1_11.

53. Ревизюк І.М. Удосконалення обліку розрахунків з покупцями [Електронний ресурс] / І.М. Ревизюк, Є.В. Калюга // Економічні науки. – 2013. – № 10 (4). – С. 185–190.

54. Редько О. Методи аудиторської практики [Електронний ресурс] / О. Редько, К. Редько. – Режим доступу: <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/.../detail.php3>

55. Редько О. Процедури аудиту як основа професійної практики [Електронний ресурс] / О. Редько, К. Редько. – Режим доступу: <http://liber.onu.edu.ua/oracunicode/index.php>

56. Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 23, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18.06.2001 р. № 303 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0539-01>.

57. Святенко І.М. Вплив факторів на формування облікової політики підприємства / І.М. Святенко // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. - 2014. - Вип. 2. - С. 246-252 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vchtei_2014_2_32.pdf

58. Сторожук Т.М. Елементи облікової політики підприємства щодо зобов'язань / Т.М.Сторожук // Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (економіка, право). - 2013. - Вип. 2. - С. 66-71.

59. Скобара В. В. Аудит: [учеб. для вузов] / [Скобара В. В., Пашигорева Г. И., Островская О. Л. и др.]; под ред. В. В. Скобара. – М.: Просвещение, 2005. – 479с.

60. Сліпушко О. Політичний і фінансово-економічний словник / О. Сліпушко. – К.: Криниця, 1999. – 389 с.

61. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: [підручник] / В.В. Сопко, В.П. Завгородній. – К.: КНЕУ, 2015. – 258 с.

62. Стравінська С. Організація внутрішнього контролю поточних зобов'язань на підприємстві / С. Стравінська // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 6. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ecan/2010_6/pdf/travinska.pdf.

63. Структура Наказу про облікову політику та його використання в практичній обліковій роботі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: rdak.edu.ua/assets/files/konferencia/13.doc.

64. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України / Н.М. Ткаченко – К.: А.С.К., 2001. – 784 с.

65. Утенкова К.О. Аудит: навч. посіб. / К.О. Утенкова. — К: Алерта, 2011. — 408 с.

66. Фатенок-Ткачук, А. О. Облікові процедури контролю зобов'язань перед постачальниками та підрядниками [Текст] / А.О. Фатенок-Ткачук, А.Р. Данилко // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ «Економічна думка», 2016. – Том 26. – № 1. – С. 179-187

67. Фінансова звітність за сегментами: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 29, затверджене наказом Міністерства фінансів

України від 19.05.2005 № 412 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0621-05>.

68. Фендик В. М. Контроль забезпечення зобов'язань як економічна та облікова категорія / В. М. Фендик // Агроінком. – 2013. – № 4-6. – С. 95-99. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agroincom_2013_46_21.

69. Фокіна Н.П. Економічна безпека підприємства – найважливіша складова фінансової стійкості / Н.П. Фокіна // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 8. – С. 111–115.

70. Фролова Т. О. Фінансовий аналіз: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення і практичних завдань. — К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2015. — 253 с.

71. Хендриксен Э.С. Теория бухгалтерского учета / Э.С. Хендриксен, М.Ф. Ван Бред; [Пер. с англ. Я.В. Соколова]. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 576 с.

72. Цивільний кодекс України: станом на 02.11.2016 р. / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

73. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. — К.: 2005. — 196 с.

74. Шматковська Т. О. До проблематики організації системи внутрішнього контролю фінансових результатів діяльності підприємства / Т. О. Шматковська, В. В. Ярош // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць / ред. кол.: І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 25. – С. 200-205.

75. Югас Е.Ф. Економічна сутність договірних відносин підприємства та форми розрахунків з постачальниками і підрядниками / Е.Ф. Югас // Економічний вісник університету. – 2011. – № 17/2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_2/Yugas.pdf.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Нормативно-правові акти, що регламентують порядок здійснення безготівкових розрахунків

№ з/п	Назва нормативного акту	Коротка характеристика
1	2	3
1	Цивільний кодекс України	Регулює відносини між банком і вкладником при укладанні договору банківського вкладу (§ 3 гл. 71); визначає взаємовідносини між банком та клієнтом при відкритті банківського рахунку (гл. 72)
2	Господарський кодекс України	Визначає основи діяльності господарювання (розділ II); окреслює особливості правового регулювання фінансової діяльності, в тому числі – банківської (§ 1 гл. 35)
3	Закон України від 20.05.99 р. № 679 «Про Національний банк України»	Визначає, що Національний банк України встановлює для банків правила проведення банківських операцій (ст. 7)
4	Закон України від 05.04.2001 р. № 2346 «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»	Визначає загальні засади функціонування платіжних систем в Україні, поняття та загальний порядок проведення переказу коштів в межах України, а також встановлює відповідальність суб'єктів переказу (ст. 6); встановлює коло осіб, яким банки мають право відкривати рахунки, а також орган (Національний банк України), який встановлює порядок відкриття банками рахунків та їх режими. Види рахунків, що можуть відкриватися банками (ст. 7)
5	Закон України від 07.12.2000 р. № 2121 «Про банки і банківську діяльність»	Встановлює обов'язок банків ідентифікувати клієнтів, які відкривають рахунки та осіб, уповноважених діяти від імені зазначених клієнтів (гл. 11)
6	Закон України від 28.11.2002 р. № 249 «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом»	Визначає, що банки є суб'єктами первинного фінансового моніторингу, які відповідно до ст. 5 зобов'язані проводити ідентифікацію особи, яка здійснює фінансову операцію, що підлягає фінансовому моніторингу, або відкриває рахунок (в тому числі депозитний) (ст. 4). Ідентифікація осіб, що здійснюють фінансові операції (ст. 6)
7	Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними та фізичними особами 03.12.2003 р. № 516	Регулює загальний порядок залучення банками України грошових коштів (як у національній, так і в іноземній валюті) або банківських металів від юридичних та фізичних осіб на їх поточні, вкладні (депозитні) рахунки та (депозитних) сертифікатів
8	Інструкція про порядок відкриття, використання закриття рахунків національній та іноземних валютах від 12.11.2003 р. № 492	Регулює правовідносини, що виникають під час відкриття банками поточних і вкладних (депозитних) рахунків у національній та іноземних валютах суб'єктам господарювання, фізичним особам, іноземним представництвам, нерезидентам – інвесторам, виборчим блокам політичних партій
9	Закон України від 05.04.2001 р. № 2374-III «Про обіг векселів в Україні»	Визначає особливості обігу векселів в Україні, який полягає у видачі переказних та простих векселів, здійсненні операцій з векселями та виконанні вексельних зобов'язань у господарській діяльності

Продовження Додатка А

1	2	3
10	Положення про порядок здійснення операцій з чеками в іноземній валюті на території України від 29 грудня 2000 р. № 520	Встановлює єдині правила і порядок проведення уповноваженими банками та фінансовими установами операцій з чеками в іноземній валюті
11	Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах від 15.12.2004 р. № 639	Визначає загальні правила Національного банку України щодо порядку здійснення банками операцій надання та отримання банківських гарантій в національній та іноземних валютах та порядок їх виконання
12	Положення про порядок здійснення уповноваженими банками операцій за документарними акредитивами в розрахунках за зовнішньо-економічними операціями від 03 грудня 2003 р. № 514	Встановлює загальні правила щодо відкриття, супроводження, виконання та закриття документарних акредитивів, що здійснюють уповноважені банки для будь-яких фізичних чи юридичних осіб, представництв юридичних осіб нерезидентів під час їх розрахунків за договорами з нерезидентами, оформленими відповідно до вимог законодавства України та/або для власних потреб
13	Постанова Національного банку України «Про безготівкові розрахунки в Україні» від 21 січня 2004 р. № 22	Встановлює загальні правила, види і стандарти розрахунків клієнтів банків та банків у грошовій одиниці України на території України,

Додаток В

Тест внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками

Аудиторська фірма

Підприємство ТОВ «Новий заповіт»

Період, що перевіряється 01.01.2020-31.12.2020

№ п/п	Зміст	Варіанти відповіді			Примітки
		Ні	Так	Інформація відсутня	
1	Чи функції, пов'язані з закупівлями, відділені від функцій, зв'язаними із запитами, відвантаженням				
2	Чи обробка рахунків-фактур і кредиторської заборгованості відділена від функції ведення головної книги				
3	У випадку виходу у відпустку співробітників, в обов'язки яких входить робота з закупівлями і кредиторською заборгованістю, на виконання цих обов'язків призначають інших осіб				
4	Чи доступ до комп'ютеризованих записів по постачальникам і кредиторській заборгованості обмежений тими особами, яким необхідний такий доступ у рамках службових обов'язків				
5	Чи замовлення на закупівлю і прибуткові документи оформляються в порядку послідовності				
6	Чи витрати, пов'язані з придбанням, підтверджуються затвердженими рахунками-фактурами й іншими додатковими документами				
7	Чи ведеться аналітичний облік у розрізі кожного постачальника і підрядника				
8	Чи звіряються дані журналів-ордерів по кредиторській заборгованості з даними головної книги				
9	Чи здійснюється контроль за своєчасністю погашення кредиторської заборгованості по розрахункам з постачальниками і підрядниками				
10	Чи ведеться періодична перевірка закупівельних цін особою, що не працює у відділі закупівель				
11	Чи здійснюються офіційні процедури по вибору постачальників на конкурсній основі				
12	Чи перевіряється арифметична точність рахунків-фактур, накладних тощо				

Додаток Д

ПЛАН

аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками

Аудиторська фірма

Підприємство ТОВ «Новий Заповіт»

Період, що перевіряється 01.01.2020-31.12.2020

Запланований ризик середній

Запланована суттєвість 10000 грн.

№	Перелік аудиторських процедур	Виконавець	Період перевірки	Примітки
1	2	3	4	5
1	Перевірка відповідності облікової політики щодо розрахунків з постачальниками і підрядниками нормам діючого законодавства	Аудитор 1	01 березня 2021 р.	
2.	Перевірка правильності класифікації і оцінки даного виду заборгованості	Аудитор 2	01 березня 2021 р.	
3.	Звірка залишків по рахунку 63 за даними головної книги з залишками в облікових регістрах	Аудитор 1	02 березня 2021 р.	
4.	Перевірка наявності і дійсності договорів купівлі-продажу	Аудитор 2	02 березня 2021р.	
5.	Перевірка дотримання строків, порядку, документального оформлення та відображення в обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками	Аудитор 1	03 березня 2021 р.	
6	Зустрічна перевірка даних договору, документів на оплату, та інших супровідних документів з даними відображеними у аналітичному та синтетичному обліку	Аудитор 1	04 березня 2021 р.	
7.	Перевірка правильності проведення взаємозаліку заборгованості	Аудитор 2	04 березня 2021 р.	
8	Формулювання висновків за результатами аудиту	Аудитор 1	05 березня 2021 р.	

Додаток Е

Рекомендовані аудиторські процедури підтвердження повноти та достовірності оцінки дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями і замовниками ТОВ «Новий Заповіт»

Твердження управлінського персоналу (критерії звітності)	Аудиторські процедури	Обсяг перевірки
1. Наявність дебіторської заборгованості	1. Запит покупцям та іншим дебіторам з питанням про наявність у них кредиторської заборгованості. 2. Підтвердження існування цієї заборгованості дебіторами 3. Документальна перевірка 4. Аналітичні процедури. 5. Перерахунок.	Вибірковий Вибірковий Вибірковий Суцільний Суцільний
2. Повнота відображення дебіторської заборгованості у звітності	1. Документальна перевірка 2. Аналітичні процедури (розрахунок показника оборотності дебіторської заборгованості, питомо вагу дебіторської заборгованості у загальній сумі активу, динаміку та структуру дебіторської заборгованості і т. ін.)	Вибірковий Суцільний
3. Права та зобов'язання відображені в обліку підприємства у зв'язку зі здійсненими операціями з дебіторами	1. Підтвердження існування операцій, інформація про які розкрита у фінансовій звітності. 2. Документальна перевірка.	Вибірковий Вибірковий
4. Вартісна оцінка дебіторської заборгованості	1. Документальна перевірка. 2. Аналітичні процедури (розрахунок резерву сумнівних боргів). 3. Запити	Вибірковий Суцільний Вибірковий
5. Точність відображення дебіторської заборгованості у звітності.	1. Документальна перевірка. 2. Аналітичні процедури. 3. Перерахунок.	Вибірковий Суцільний Суцільний

Додаток Є

Тест внутрішнього контролю дебіторської заборгованості

ТОВ «Новий Заповіт»

№ з/п	Зміст запитання	Відповідь
1. Контроль роботи з укладання договорів		
1.1.	Чи є в наявності договори на реалізацію послуг?	Так
1.2.	Чи ведеться в хронологічному порядку реєстрація договорів на реалізацію послуг	Так
1.3.	Чи ведеться контроль виконання договорів?	Так
1.4.	Чи візує договори головний бухгалтер?	Так
2. Контроль системи обліку		
2.1.	Доступ до комп'ютеризованих записів дебіторської заборгованості та зобов'язань обмежений тими особами, яким необхідний такий доступ у рамках їхніх службових обов'язків?	Так
2.2.	Документи на відвантаження, попередньо пронумеровані, рахунки-фактури ведуться з належною перевіркою їх послідовності?	Ні
2.3.	Чи контролюються недійсні й недійсні й невикористані рахунки?	Ні
2.4.	Чи використовуються затверджені преїскуранти для виставлення рахунків?	Ні
2.5.	Переліки рахунків дебіторів із розбивкою за термінами оплати складаються (і регулярно перевіряються) відповідною особою	Так
2.6.	Детальна звірка аналітичного обліку дебіторської заборгованості із синтетичним рахунком проводиться власником, менеджером, бухгалтером чи іншою відповідальною особою?	Так
2.7.	Чи класифікується дебіторська заборгованість за термінами оплати, чи перевіряється на повноту і точність відповідною особою?	Так
2.8.	Скарги замовників і питання, пов'язані з виставленням рахунків-фактур, контролюються і вирішуються вчасно?	Ні
2.9.	Відповідна особа періодично порівнює фактичний продаж із плановим продажем і контролює суттєву різницю?	Ні
2.10.	Адекватність резерву на покриття сумнівних боргів по рахунках періодично оцінюється відповідною особою?	Так
2.11.	Наявність актів звірки взаєморозрахунків	Так
2.12.	Наявність інвентаризаційних описів дебіторів, кредиторів	Так
3. Аналіз актів перевірок різними контролюючими органами		
3.1.	Наявність актів перевірки дебіторської заборгованості контролюючими органами	Так
3.2.	Наявність помилок і фактів обману, виявлених контролюючими органами	Ні

Додаток Ж

Основні постачальники ТОВ «Новий Заповіт», 2019р.

Назва постачальника	Сировина, матеріали	Строк дії контракту	Обсяг поставок за 2019р., тис. грн.	Доля в поставках, %	Вимоги роботи	Строк роботи з постачальником
ТОВ «Серіол-Плюс» 30599933	Дизельне паливо	31.12.2020	4636,0	7,72	100% передплата	Більше 10 років
ТОВ «Агроскоп інтернешенл» 38948033	ЗЗР, насіння	31.12.2020	5043,0	8,39	100% передплата	2 роки
ТОВ «Брітиш Петроліум» 40028849	Дизельне паливо	31.12.2020	2507,0	4,17	100% передплата	1 рік
ТОВ «Спектр-Агро» 36348550	ЗЗР, насіння	31.12.2020	4057,0	6,75	100% передплата	11 років
ТОВ «Поділля Агрозахист» 37898486	ЗЗР, насіння	31.12.2019	1739,0	2,89	100% передплата	3 роки
ТОВ «Агрохімсервіс» 31522332	Мін. добрива	31.12.2019	1324,0	2,20	100% передплата	7 років
ТОВ «Бізон-Тех 2006» 34216986	Мін. добрива	31.12.2020	4548,0	7,57	100% передплата	3 роки
МПП Фірма «Ерідон» 19420704	Мін. Добрива, ЗЗР, насіння	31.12.2020	7051,0	11,73	100% передплата	3 роки
ТОВ «Преображенське»	З/частини, добрива, ЗЗР, насіння, послуги	31.12.2020	17050,0	28,38	100% передплата	Більше 10 років
Інші	х	х	12132,0	20,20	х	х
Разом	х	х	60087,0	100,00	х	х

Додаток 3

Основні покупці ТОВ «Новий Заповіт», 2019р.

Покупці	Обсяг продаж у фіз. величинах (т, л)	Сума, тис. грн.
ТОВ «Агроскоп інтернешенл»	69,7	693,2
ТОВ «АДМ Юкрейн»	468	4488,9
ТОВ «Бізон-Тех 2006»	101,8	1007,5
ТОВ «Євраліс Семенс Україна»	80	787,3
ТОВ «Кофко Агрі Ресорсіз Україна»	993,3	4010,6
ТОВ «СП «Нібулон»	5911,9	42511,2
ТОВ «Преображенське»	3344,6	24453,4
Інші	х	7443,9
Разом	х	85396,0